

Tysiące, miliony, miliardy

Skarb z Lutomerza
w Muzeum Papiernictwa
w Dusznikach-Zdroju

DUSZNIKI-ZDRÓJ 2021

Skarb z Lutomerza

Tysiące, miliony, miliardy

Skarb z Lutomerza w Muzeum Papiernictwa w Dusznikach-Zdroju

NARODOWY
BANK POLSKI

Projekt realizowany
z Narodowym Bankiem Polskim
w ramach programu edukacji ekonomicznej

Muzeum Papiernictwa
w Dusznikach-Zdroju

**DOLNY
ŚLĄSK**

PATRONAT HONOROWY MARSZAŁKA WOJEWÓDZTWA
DOLNOŚLĄSKIEGO Cezarego Przybylskiego

DUSZNIKI-ZDRÓJ 2021

Muzeum Papiernictwa
w Dusznikach-Zdroju

**DOLNY
ŚLĄSK**

INSTYTUCJA KULTURY
SAMORZĄDU
WOJEWÓDZTWA
DOLNOŚLĄSKIEGO

**NARODOWY
BANK POLSKI**

Projekt realizowany
z Narodowym Bankiem Polskim
w ramach programu edukacji ekonomicznej

Sponsor wystawy:

Patronat medialny:

Katalog towarzyszący wystawie **Tysiące, miliony, miliardy. Skarb z Lutomerza w Muzeum Papiernictwa**

Galeria wystaw czasowych w Muzeum Papiernictwa w Dusznikach-Zdroju

15 października 2021 – styczeń 2022

Wystawa powstała w oparciu o zbiory:
Muzeum Papiernictwa w Dusznikach-Zdroju, Macieja Borowskiego
oraz **Czesława Miłczaka**

Wykorzystano również banknoty przekazane w depozyt do Muzeum Papiernictwa przez **Wojewódzkiego Dolnośląskiego Konserwatora Zabytków (WDKZ), Delegatura w Wałbrzychu**

Zaprezentowane na wystawie banknoty ze zbiorów Muzeum Papiernictwa zostały zakupione w latach 2015-2018 dzięki dofinansowaniu **Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego i Samorządu Województwa Dolnośląskiego** oraz przekazane przez **Narodowy Bank Polski**

Autorzy wystawy: **Karolina Dyjas, Marcin Wyszyński**

Teksty: **Jan Bałchan, Karolina Dyjas, Maciej Szymczyk, Marcin Wyszyński**

Korekta redakcyjna: **Katarzyna Jagodzińska**

Materiały wykorzystane ze zbiorów: **Węgierskie Muzeum Narodowe (Magyar Nemzeti Múzeum) w Budapeszcie**

Zdjęcia: **Jan Bałchan, Krzysztof Jankowski, Marcin Wyszyński**

Projekt graficzny katalogu: **Grey Studio Paweł Myszkowski**

Wydawca: **Muzeum Papiernictwa w Dusznikach-Zdroju, 2021**

ISBN 978-83-60990-61-2

dr hab. Maciej Szymczyk
Dyrektor Muzeum Papiernictwa

Przed trzema laty podczas remontu wieży kościoła w Lutomerzu koło Ząbkowic Śląskich odkryto kapsułę czasu, z której wydobyto dokumenty spisane niemal 100 lat temu oraz wielką ilość pieniędzy. Zabytkowe środki płatnicze Wojewódzki Konserwator Zabytków postanowił zdeponować w Muzeum Papiernictwa w Dusznikach-Zdroju, instytucji która od lat buduje kolekcję pieniędzy papierowych. W Muzeum numizmaty poddano badaniom. Zwrócono uwagę, że większość pieniędzy posiada wysokie nominały: tysiące, miliony i miliardy marek. Wykazano, że w chwili zamykania kapsuły czasu wszystkie banknoty były już wycofane z obiegu, a ich łączna wartość w chwili wymiany w przeliczeniu na nowe marki sięgała niespełna 3 fenigów.

Znalezisko dziś jest symbolem ogromnej inflacji, która w latach 20. XX w. dotknęła wiele krajów, doprowadzając ich obywateli do skrajnego ubóstwa. Mieszkańcy Lutomerza włożyli do kapsuły czasu miliardy marek nie w dowód hojności, lecz jako symbol trudnych czasów, jakie musieli przeżyć.

Znalezisko zostało zaprezentowane w Muzeum już w 2019 r. na niewielkiej wystawie pt. „Miliardy w papierze”. Jednak temat wielkich inflacji stał się przedmiotem zainteresowań dusznickich muzealników również z powodu obecności w zbiorach dużych kolekcji polskich banknotów o wysokich nominałach z 1923 i 1924 r. oraz

z przełomu lat 80. i 90. XX w. Analiza tematu pokazała, że problem gwałtownego spadku wartości pieniądza – hiperinflacji – jest zjawiskiem dość częstym, jednak zawsze mocno uderzającym w społeczeństwa, którym przyszło żyć za pieniądze o wielkich nominałach.

Na wystawie „Tysiące, miliony, miliardy” do zilustrowania polskich inflacji wykorzystane zostały banknoty ze zbiorów Muzeum Papiernictwa. Inflacja niemiecka ukazana została za pośrednictwem banknotów przekazanych do naszego muzeum w depozyt przez Wałbrzyską Delegaturę Dolnośląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków oraz wypożyczonych przez znanego kolekcjonera banknotów Pana Czesława Miłczaka. Banknoty pozostałych krajów na wystawę wypożyczył wrocławski kolekcjoner i popularyzator wiedzy o banknotach Pan Maciej Borowski. Czterech banknotów węgierskich o najwyższych nominałach nie udało się w Polsce odnaleźć. Z tego względu na wystawie zostały zaprezentowane kopie okazów ze zbiorów Węgierskiego Muzeum Narodowego (Magyar Nemzeti Múzeum) w Budapeszcie. Wszystkim instytucjom i kolekcjonerom serdecznie dziękuję za pomoc udzieloną pracownikom Muzeum Papiernictwa w przygotowywaniu wystawy.

Przy realizacji ekspozycji Muzeum uzyskało bezcenne wsparcie Narodowego Banku Polskiego oraz Polskiej Wytwórni Papierów Wartościowych S.A.

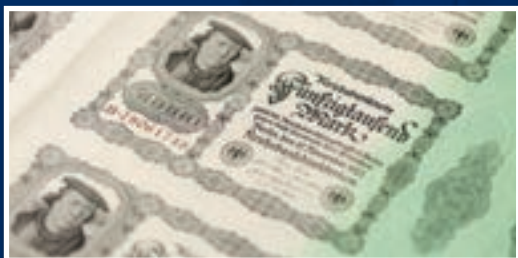
Maciej Borowski

Jest jednym z założycieli Stowarzyszenia Kolekcjonerów we Wrocławiu. Od powstania Stowarzyszenia w 1997 r. do chwili obecnej jest członkiem zarządu, a następnie pełni funkcję Wiceprezesa Skarbnika. Współorganizator i uczestnik Wrocławskich Krajowych Wystaw Kolekcjonerskich we Wrocławiu, a także w Brzegu. Wystawca zbiorów kolekcjonerskich filokartystycznych i numizmatycznych. Od wielu lat kolekcjoner widokówek i zdjęć powiatu Trzebnickiego z okresu przed i powojennego, banknotów z całego świata ze szczególnym naciskiem na niemieckie Notgeldy i okres niemieckiej inflacji. W zbiorach posiada też wiele dokumentów i pamiątek z powiatu trzebnickiego z okresu przedwojennego jak i powojennego. Organizator pokazów

i prezentacji kolekcjonerskich dotyczących historii Ziemi Obornickiej, Prusickiej, Trzebnickiej. Wspierający swą wiedzą historyczną działania na rzecz przywrócenia świetności wielu zabytkom na terenie powiatu. Uczestniczył w pracach Rady Wydawniczej i wydaniu zeszytów Obornik Śląskich oraz „Księgi Dolnośląskiej Ziemi Obornickiej”. Wspierający wydawnictwa dotyczące historii Miasta i Gminy Żmigrod, Doliny Baryczy oraz Miasta i Gminy Prusice.

Za działalność na niwie kolekcjonerskiej i społecznej odznaczony Złotym, Srebrnym i Brązowym Krzyżem Zasługi, Odznaką „Zasłużony dla Kultury Polskiej”, Odznaką Srebrną „Zasłużony dla Województwa Dolnośląskiego”, Medalem Rady Miejskiej Obornik Śląskich „W Uznaniu Zasług”.

W 2018 r. podczas prac remontowych wieży i dachu kościoła pw. Matki Boskiej Częstochowskiej w Lutomerzu koło Żąbkowic Śląskich odkryto „kapsułę czasu”. Pamiętała ona czasy wcześniejszego remontu świątyni z lat 1924 – 1925. Znajdowały się w niej dokumenty dotyczące miejscowości i parafii oraz duża ilość pieniędzy. Na podstawie przepisów dotyczących rzeczy znalezionych, dysponentem znaleziska jest Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków, którego decyzją pieniądze zostały przekazane w depozyt do Muzeum Papiernictwa w Dusznikach Zdroju.

Arkusze nierozciętych banknotów 50 000 marek ze Skarbu z Lutomerza.

Zbiór składa się z:

- 46 banknotów z lat 1914 – 1923,
- 2 nierozciętych arkuszy marek z 1922 r.,
- 7 zdawkowych monet z lat 1876 – 1924.

Początek lat 20. XX wieku to w Niemczech okres gwałtownej inflacji, a w obiegu pojawiały się banknoty o coraz wyższych nominałach. Wydrukowane nawet kilka tygodni wcześniej banknoty szybko stawały się bezwartościowe. Latem 1922 r. inflacja zaczęła przyspieszać, by rok później w 1923 r., przerodzić się w hiperinflację. Najwyż-

sza miesięczna stopa hiperinflacji niemieckiej wyniosła 29 525,71%, co jest trzecim najwyższym wynikiem w historii. W okresie od listopada 1923 r. do sierpnia 1924 r. przeprowadzono wymianę pieniędzy, w wyniku której banknoty inflacyjne zostały zastąpione nowymi markami.

Wartość banknotów zdeponowanych w kapsule w Lutomerzu nawet w ostatnich miesiącach przed wymianą była znikoma. Zgromadzonych banknotów, o nominałach od 2 marek do 5 miliardów marek, pod koniec 1923 roku nie opłaciło się wymienić na nowe marki, gdyż można było za nie uzyskać niespełna 3 fenigi. Bilans „poprawiły” dołożone do kapsuły monety z 1924 r. o łącznej wartości 68 fenigów.

Dzieci bawiące się stosami hiperinflacyjnej waluty w czasach Republiki Weimarskiej, 1923

banknot 50 marek

emisja 24.06.1919 r.

Pozycja w katalogu światowym: P-66

Data emisji: 24.06.1919

W obiegu: 24.06.1919 - 05.07.1925

Numeracja: fioletowa, sześciocyfrowa:

J b No 391,520

Wymiary: 102 x 153 mm

Awers: nominał słownie, z prawej strony w ramce głowa dziewczyny w wieńcu z liści dębowych na tle gwiazdzistego nieba, druk zielony na jasnobrązowym poddruku

Rewers: w ornamentach nominał wyrażony liczbowo oraz napis RBD, druk ciemnoniebieski na brązowo-pomarańczowym poddruku

Drukarnia: Reichsdruckerei, Berlin

Znak wodny: brak

Przekazane w depozyt do Muzeum Papiernictwa przez Wojewódzkiego Dolnośląskiego Konserwatora Zabytków (WDKZ), Delegatura w Wałbrzychu

banknot 10 marek

emisja 06.02.1920 r.

Pozycja w katalogu światowym: P-67

Data emisji: 06.02.1920

W obiegu: 12/1920 - 05.07.1925

Numeracja: czarna, siedmiocyfrowa:
N.1881474

Wymiary: 84 x 126 mm

Awers: nominał słownie i liczbowo
w ozdobnej ramce, druk ciemnozielony
i czarny na oliwkowym poddruku

Rewers: nominał wyrażony liczbowo
w ozdobnej ramce, kolorystyka
ciemnozielona i oliwkowa, litery na
czerwonym poddruku

Drukarnia: Reichsdruckerei, Berlin

Znak wodny: bieżący, nominał „10”
kwadraty i sześciokąty

Depozyt w Muzeum Papiernictwa ze
zbiorów Czesława Miłczaka

banknot 1 marka

emisja 01.03.1920 r.

Pozycja w katalogu światowym: P-58

Data emisji: 01.03.1920

W obiegu: jesień 1920 - 29.04.1924

Numeracja: czerwona, sześciocyfrowa:
63.508791

Wymiary: 60 x 90 mm

Awers: ornamenty, napisy i nominał wyrażony liczbowo, nadruk ciemnobrązowy na zielonooliwkowym poddruku, pieczęć z orłem czerwona oraz sucha pieczęć

Rewers: nominał wyrażony liczbowo, wkomponowany w ornamenty i rogi obfitości, nadruk ciemnozielony na jasnobrązowym poddruku

Drukarnia: Reichsdruckerei, Berlin

Znak wodny: bieżący, kwieciste krzyże (Kreuzblüten)

Przekazane w depozyt do Muzeum Papiernictwa przez WDKZ, Delegatura w Wałbrzychu

banknot 2 marki

emisja 01.03.1920 r.

Pozycja w katalogu światowym: P-59

Data emisji: 01.03.1920

W obiegu: jesień 1920 - 29.04.1924

Numeracja: brązowa, sześciocyfrowa: 8. 940157

Wymiary: 65 x 100 mm

Awers: ornamenty, napisy i nominał wyrażony liczbowo, czerwony nadruk na jasnobrązowym poddruku, brązowa pieczęć z orłem i sucha pieczęć z orłem

Rewers: ornamenty, brązowy nadruk na pomarańczowo-brązowym poddruku

Drukarnia: Reichsdruckerei, Berlin

Znak wodny: bieżący, kwieciste krzyże (Kreuzblüten)

Depozyt w Muzeum Papiernictwa ze zbiorów Czesława Miłczaka

banknot 2 marki

emisja 01.03.1920 r.

Pozycja w katalogu światowym: P-60

Data emisji: 01.03.1920

W obiegu: jesień 1920 – 29.04.1924

Numeracja: czerwona, sześciocyfrowa: 45.816178

Wymiary: 65 x 100 mm

Awers: ornamenty, napisy i nominał wyrażony liczbowo, ciemnobrązowy nadruk na niebieskim i jasnobrązowym poddruku, czerwona pieczęć z orłem i sucha pieczęć z orłem

Rewers: ornamenty, brązowy nadruk na jasnobrązowym poddruku

Drukarnia: Reichsdruckerei, Berlin

Znak wodny: bieżący, kwieciste krzyże (Kreuzblüten)

Depozyt w Muzeum Papiernictwa ze zbiorów
Czesława Miłczaka

banknot 50 marek

emisja 23.07.1920 r.

Pozycja w katalogu światowym: P-68

Data emisji: 23.07.1920

W obiegu: 12/1920 - 05.07.1925

Numeracja: brązowa, siedmiocyfrowa: B.6555478

Wymiary: 100 x 150 mm

Awers: dziewczyna z wiankiem trzymająca w ręku owoce dojrzewające jesienią, druk zielony i ciemnozielony na zielonym poddruku, dwie brązowe pieczęcie z orłem

Rewers: w ramce z lewej rolnik z kosą, z prawej robotnik z młotem, pośrodku nominał, druk zielony i ciemnozielony na brązowo-zielonym poddruku

Drukarnia: Reichsdruckerei, Berlin

Znak wodny: bieżący, nominał „50” w ornamentyce

Przekazane w depozyt do Muzeum Papiernictwa przez WDKZ, Delegatura w Wałbrzychu

banknot 100 marek

emisja 01.11.1920 r.

Pozycja w katalogu światowym: P-69

Data emisji: 01.11.1920

W obiegu: 05/1922 – 05.07.1925

Numeracja: czerwona, ośmiocyfrowa:
W.14506134

Wymiary: 108 x 162 mm

Awers: z lewej i prawej w ozdobnej ramce portret mężczyzny – głowa „Jeźdźca bamberskiego”, druk ciemnobrązowy z czarnym tekstem na niebiesko-czerwono-brązowym poddruku, dwie czerwone pieczęcie z orłem

Rewers: w ozdobnej ramce nominat wyrażony liczbowo, druk ciemnobrązowy i niebieski na niebiesko-oliwkowym poddruku

Drukarnia: Reichsdruckerei, Berlin

Znak wodny: umiejscowiony bieżąco, napis M*100*

Przekazane w depozyt do Muzeum Papiernictwa przez WDKZ, Delegatura w Wałbrzychu

banknot 10 000 marek

emisja 19.01.1922 r.

Pozycja w katalogu światowym: P-72

Data emisji: 19.01.1922

W obiegu: 03/1923 - 05.07.1925

Wymiary: 100 x 180 mm

Numeracja: brązowa, ośmiocyfrowa:
B.01647583

Awers: portret młodego mężczyzna
według obrazu A. Dürera, druk w kolorze
ciemnoniebieskim na oliwkowo-zielonym
poddruk

Rewers: orzeł, nominał i ornamenty
giloszowe, druk w kolorze ciemno-
zielonym

Papier: w środkowej części rewersu
wybarwiony na czerwono

Drukarnia: Reichsdruckerei, Berlin

Znak wodny: bieżący, kwieciste krzyże
(Kreuzblüten)

Przekazane w depozyt do Muzeum
Papiernictwa przez WDKZ, Delegatura
w Wałbrzychu

banknot 500 marek

emisja 27.03.1922 r.

Pozycja w katalogu światowym: P73

Data emisji: 27.03.1922

W obiegu: 09/1922 - 05.07.1925

Wymiary: 112 x 175 mm

Numeracja: ciemnoniebieska, siedmiocyfrowa: C.1935296

Awers: portret Jakoba Meyera zum Pfeil, według obrazu nieznanego artysty, druk w kolorze brązowym, granatowym, z elementami czerwieni i czerni, na oliwkowo-brązowym poddruku

Rewers: nominał liczbowo i słownie w ornamentach, ciemnobrązowy nadruk na poddruku irysowym w kolorze jasnozielonym i bordowym

Papier: po lewej stronie wybarwiony na jasnoniebieski

Drukarnia: Reichsdruckerei, Berlin

Znak wodny: umiejscowiony bieżąco, dwutonowy, napis 500M w spiralnej wstędze

Przekazane w depozyt do Muzeum Papiernictwa przez WDKZ, Delegatura w Wałbrzychu

banknot 500 marek

emisja 07.07.1922 r.

Pozycja w katalogu światowym: P74

Data emisji: 07.07.1922

W obiegu: 08/1922 – 05.07.1925

Wymiary: 90 x 174 mm

Numeracja: zielona, siedmiocyfrowa:
L.0098412

Awers: tekst, druk w kolorze czarnym

Rewers: bez nadruku

Papier: prawej strony wybarwiony na kolor
niebieski

Drukarnia: Reichsdruckerei, Berlin

Znak wodny: umiejscowiony bieżąco,
dwutonowy, napis 500M w spiralnej
wstędze

Depozyt w Muzeum Papiernictwa ze
zbiorów Czesława Miłczaka

banknot 100 marek

emisja 04.08.1922 r.

Pozycja w katalogu światowym: P75

Data emisji: 04.08.1922

W obiegu: 09/1922 – 05.07.1925

Wymiary: 90 x 162 mm

Numeracja: czerwona, ośmiocyfrowa:
B.04883908

Awers: ornamenty z siatki gilozowej
po bokach i napisy na środku, druk
granatowy

Rewers: nominał liczbowo pośrodku,
ornamenty gilozowe po bokach, druk
granatowy

Papier: z lewej i prawej strony wybarwiony
na jasnoniebiesko

Drukarnia: Reichsdruckerei, Berlin

Znak wodny: umiejscowiony bieżąco, napis
M*100*

Depozyt w Muzeum Papiernictwa ze
zbiorów Czesława Miłczaka

banknot 1 marka

emisja 15.09.1922 r.

Pozycja w katalogu światowym: P61

Data emisji: 15.09.1922

W obiegu: 10/1922 - 29.04.1924

Wymiary: 60 x 85 mm

Numeracja: brak

Awers: tekst i nominat słownie, dwie pieczęcie z orłem, druk w kolorze ciemnozielonym

Rewers: nominat w ozdobnym owalu z ornamentem gilioszowym w kształcie krzyża

Papier: papier szarozielony

Drukarnia: Reichsdruckerei, Berlin

Znak wodny: bieżący, kwieciste krzyże (Kreuzblüten)

Depozyt w Muzeum Papiernictwa ze zbiorów
Czesława Miłczaka

banknot 2 marki

emisja 15.09.1922 r.

Pozycja w katalogu światowym: P62

Data emisji: 15.09.1922

W obiegu: jesień 1922 - 29.04.1924

Wymiary: 65 x 90 mm

Numeracja: brak

Awers: tekst i nominał słownie oraz liczbowo, dwie pieczęcie z orłem, nadruk bordowy

Rewers: nominał w ozdobnym ornamentalnym polu liczbowo i słownie, nadruk bordowy

Papier: różowy

Drukarnia: Reichsdruckerei, Berlin

Znak wodny: bieżący, kwieciste krzyże (Kreuzblüten)

Depozyt w Muzeum Papiernictwa ze zbiorów
Czesława Miłczaka

banknot 1000 marek

emisja 15.09.1922 r.

Pozycja w katalogu światowym: P76

Data emisji: 15.09.1922

W obiegu: 09/1922 - 05.07.1925

Wymiary: 85 x 160 mm

Numeracja: identyfikator firmy i numeracja
- ciemnozielona, sześciocyfrowa:
BB Nr 609602

Awers: tekst, nominał, oraz dwie pieczęcie
z orłem w ozdobnej ramce, nadruk
ciemnozielony na oliwkowo-fioletowym
poddruku irysowym

Rewers: nominał w ozdobnym ornamen-
talnym obramowaniu, nadruk zielony na
oliwkowym poddruku

Drukarnia: T. Grass, Barth & Co., Breslau

Znak wodny: bieżący, gwiazdy i haczyki
(Hakensterne)

Depozyt w Muzeum Papiernictwa ze
zbiorów Czesława Miłczaka

banknot 5000 marek

emisja 16.09.1922 r.

Pozycja w katalogu światowym: P77

Data emisji: 16.09.1922

W obiegu: 10/1922 - 05.07.1925

Wymiary: 90 x 130 mm

Numeracja: ciemnoniebieska (na rewersie czerwona), sześciocyfrowa: D 043017 D

Awers: portret mężczyzny w rzymskiej czapce według obrazu H. Memlinga, nadruk niebieski i brązowy na szaro-beżowym poddruku

Rewers: nominał słownie w ornamentalnym obramowaniu, nadruk niebieski i brązowy na szarozielonym poddruku

Drukarnia: Reichsdruckerei, Berlin

Znak wodny: bieżący, ciernie

Depozyt w Muzeum Papiernictwa ze zbiorów Czesława Miłczaka

banknot 5000 marek

emisja 19.11.1922 r.

Pozycja w katalogu światowym: P78

Data emisji: 19.11.1922

W obiegu: 01/1923 - 05.07.1925

Wymiary: 107 x 198 mm

Numeracja: zielona, ośmiocyfrowa:
F.00240510

Awers: portret mężczyzny według obrazu
B. Behama, nadruk ciemnobrązowy na
brązowym poddruku

Rewers: nominał liczbowo w owalu
i ornamentalnym obramowaniu z siatki
giloszowej, nadruk brązowy na
oliwkowym poddruku

Papier: z lewej strony wybarwiony na kolor
niebieskozielony

Drukarnia: Reichsdruckerei, Berlin

Znak wodny: umiejscowiony bieżąco,
dwutonowy, skręcona wstęga
z nominałem 5000

Depozyt w Muzeum Papiernictwa ze
zbiorów Czesława Miłczaka

banknot 50 000 marek

emisja 19.11.1922 r.

Pozycja w katalogu światowym: P79

Data emisji: 19.11.1922

Wymiary: 110 x 190 mm

W obiegu: 20.02.1923 – 05.07.1925

Numeracja: identyfikator firmy i numeracja brązowa, sześciocyfrowa: 17M.187209

Awers: w ozdobnej ramce tekst i portret burmistrza Brauweilera według obrazu B. Bruyna, druk ciemnobrązowy bez poddruku

Rewers: w ozdobnej ramce giloszowej nominat słownie i liczbowo, druk ciemnobrązowy bez poddruku

Papier: wybarwiony na kolor zielony po prawej stronie

Drukarnia: H. S. Hermann, Berlin

Znak wodny: umiejscowiony bieżąco, w prawej części, liście dębu (Eichenlaubstreifen)

Depozyt w Muzeum Papiernictwa ze zbiorów Czesława Miłczaka

banknot 5000 marek

emisja 02.12.1922 r.

Pozycja w katalogu światowym: P81

Data emisji: 02.12.1922

Wymiary: 90 x 130 mm

W obiegu: 01/1923 - 05.07.1925

Numeracja: identyfikator firmy i numeracja

- brązowa, sześciocyfrowa: Xa 378269 0

Awers: w ozdobnym obramowaniu napisy oraz z prawej strony portret mężczyzny - kupca Kaufmanna Imhofs według obrazu A. Dürera, nadruk brązowy na zielonobrązowym poddruku

Rewers: nominał słownie i liczbowo w ornamentalnym obramowaniu, nadruk brązowo-niebieski na zielonobrązowym poddruku

Drukarnia: drukarnia prywatna

Znak wodny: bieżący, gwiazdy i haczyki (Hakensterne)

Depozyt w Muzeum Papiernictwa ze zbiorów Czesława Miłczaka

banknot 1000 marek

emisja 15.12.1922 r.

Pozycja w katalogu światowym: P82

Data emisji: 15.12.1922

W obiegu: nie wprowadzony do obiegu

Wymiary: 90 x 140 mm

Numeracja: identyfikator firmy i numeracja

- zielona, sześciocyfrowa: 26B.951754

Awers: napisy oraz z lewej portret

Jörga Herza według obrazu G. Pencza
w ornamentalnym obramieniu, czarny
nadruk na brązowym poddruku z orłem

Rewers: nominał i napisy wkomponowane
w ornamentalną dekorację, nadruk

brązowy na jasnobrązowym poddruku

Papier: z prawej strony wybarwiony na
brązowo

Drukarnia: R. Oldenbourg, München

Znak wodny: umiejscowiony bieżąco,
skręcona wstęga z napisem 1000 Mark

Depozyt w Muzeum Papiernictwa ze
zbiorów Czestawa Miłczaka

banknot 100 000 marek

emisja 01.02.1923 r.

Pozycja w katalogu światowym: P83

Data emisji: 01.02.1923

W obiegu: 03/1923 - 05.07.1925

Wymiary: 115 x 190 mm

Numeracja: identyfikator firmy i numeracja
- zielona, sześciocyfrowa: 16p.061855

Awers: napisy oraz z lewej strony portret kupca Gisze według obrazu H. Holbeina w okrągłym obramowaniu, czarny nadruk na fioletowym poddruku

Rewers: nominał liczbowo i słownie w ozdobnym obramowaniu, nadruk brązowy na ciemnofioletowo-zielonym poddruku

Papier: z prawej strony wybarwiony na jasnofioletowo

Drukarnia: J. S. Preuss, Berlin

Znak wodny: umiejscowiony bieżąco, z prawej strony, liście dębu (Eichenlaubstreifen)

Depozyt w Muzeum Papiernictwa ze zbiorów Czesława Miłczaka

banknot 20 000 marek

emisja 20.02.1923 r.

Pozycja w katalogu światowym: P85

Data emisji: 20.02.1923

W obiegu: 02/1923 – 05.07.1925

Wymiary: 95 x 160 mm

Numeracja: identyfikator firmy i numeracja
– czarna, sześciocyfrowa: V- BX 460815

Awers: napisy w ornamentalnym
obramowaniu i dwie pieczęcie z orłem,
nadruk niebiesko-czarny na różowo-
zielonym poddruku (druk irysowy)
z nominałem

Rewers: nominał słownie i liczbowo na
ornamentalnie opracowanym tle, nadruk
grafitowy na różowo-zielonym poddruku

Drukarnia: W. Büxenstein, Berlin

Znak wodny: bieżący, koła (Ringe)

Depozyt w Muzeum Papiernictwa ze
zbiorów Czesława Miłczaka

banknot 1 000 000 marek

emisja 20.02.1923 r.

Pozycja w katalogu światowym: P86

Data emisji: 20.02.1923

W obiegu: 03/1923 - 05.07.1925

Wymiary: 110 x 160 mm

Numeracja: identyfikator firmy czarny,
numeracja czerwona, sześciocyfrowa:
C-MM 092603

Awers: w ozdobnej ramce z rozetami
w narożnikach tekst i nominał, druk
w kolorze ciemnobrązowym na
jasnobrązowym i ciemnozielonym
poddruku irysowym z nominałem

Rewers: bez nadruku

Drukarnia: E. Mühlthaler, München

Znak wodny: bieżący, gwiazdy i haki
(Hakensterne)

Depozyt w Muzeum Papiernictwa ze
zbiorów Czesława Miłczaka

banknot 500 000 marek

emisja 01.05.1923 r.

Pozycja w katalogu światowym: P88

Data emisji: 01.05.1923

W obiegu: 07/1923 – 05.07.1925

Wymiary: 95 x 170 mm

Numeracja: brązowa, siedmiocyfrowa:
H.2366737

Awers: po prawej i lewej medaliony przedstawiające głowę brodatego mężczyzny w czapce, druk w kolorze ciemnozielonym/czarnym na zielonofioletowym poddruku

Rewers: nominał w ozdobnej ramce, w tle niemiecki orzeł, nadruk ciemnozielony na fioletowo-zielonym poddruku

Papier: wybarwiony w kolorze szaroniebieskim

Drukarnia: Reichsdruckerei, Berlin

Znak wodny: umiejscowiony bieżąco, dwutonowy, napis „500 M” w skręconej wstędze

Depozyt w Muzeum Papiernictwa ze zbiorów Czesława Miłczaka

banknot 5 000 000 marek

emisja 01.06.1923 r.

Pozycja w katalogu światowym: P90

Data emisji: 01.06.1923

W obiegu: 09/1923 - 05.07.1925

Numeracja: czerwona, ośmiocyfrowa:
A.00507368

Wymiary: 95 x 170 mm

Awers: medalion z kobiecą głową (Medalion Konstytucyjny) otoczony napisami, nadruk ciemnobrązowy na brązowo-zielonym poddruku

Rewers: nominał i ornamenty, druk zielono-brązowy irysowy

Papier: wybarwiony na żółto z prawej strony

Drukarnia: Reichsdruckerei, Berlin

Znak wodny: umiejscowiony bieżąco, oset (Distelstreifen)

Depozyt w Muzeum Papiernictwa ze zbiorów Czesława Miłczaka

banknot 2 000 000 marek

emisja 23.07.1923 r.

Pozycja w katalogu światowym: P89

Data emisji: 23.07.1923

W obiegu: 08/1923 – 05.07.1925

Numeracja: identyfikator firmy E,
numeracja czerwona, sześciocyfrowa:
278731

Wymiary: 87 x 162 mm

Awers: po lewej i prawej w ozdobnych
ramkach portret kupca Gisze według
obrazu H. Holbeina, druk ciemnobrązowy
na różowo-zielonym poddruku

Rewers: w ozdobnej ramce giloszowej
nominat liczbowo i słownie, druk
ciemnozielony na brązowo-liliowym
poddruku

Drukarnia: T. Otto Elsner, Berlin

Znak wodny: bieżący, koła (Ringe)

Depozyt w Muzeum Papiernictwa ze
zbiorów Czesława Miłczaka

banknot 100 000 marek

emisja 25.07.1923 r.

Pozycja w katalogu światowym: P91

Data emisji: 25.07.1923

W obiegu: 08/1923 - 05.07.1925

Numeracja: identyfikator firmy E 50

Wymiary: 80 x 110 mm

Awers: tekst, dwie pieczęcie z orłem i ornamenty, nadruk czarny na zielonym poddruku

Rewers: bez nadruku

Papier: szaro-zielonkawy

Drukarnia: T. Otto Elsner, Berlin

Znak wodny: bieżący, fale

Depozyt w Muzeum Papiernictwa ze zbiorów Czesława Miłczaka

banknot 500 000 marek

emisja 25.07.1923 r.

Pozycja w katalogu światowym: P92

Data emisji: 25.07.1923

W obiegu: 08/1923 – 05.07.1925

Numeracja: czarna, ośmiocyfrowa:
B.01838762

Wymiary: 80 x 175 mm

Awers: napisy w kolorze czerwonym i dwie pieczęcie z orłem

Rewers: bez nadruku

Papier: wybarwiony na niebiesko-fioletowo z prawej strony

Drukarnia: Reichsdruckerei, Berlin

Znak wodny: umiejscowiony bieżąco, dwutonowy, napis „500 M” w skróconej wstędze

Depozyt w Muzeum Papiernictwa ze zbiorów Czesława Miłczaka

banknot 1 000 000 marek

emisja 25.07.1923 r.

Pozycja w katalogu światowym: P94

Data emisji: 25.07.1923

W obiegu: 08/1923 - 05.07.1925

Numeracja: czerwona, siedmiocyfrowa:
A.1688948

Wymiary: 80 x 175 mm

Awers: napisy i dwie pieczęcie z orłem,
druk czarny

Rewers: bez nadruku

Papier: wybarwiony na żółto po prawej
stronie

Drukarnia: Reichsdruckerei, Berlin

Znak wodny: umiejscowiony bieżąco, prawa
strona banknotu, oset (Distelstreifen)

Depozyt w Muzeum Papiernictwa ze
zbiorów Czesława Miłczaka

banknot 1 milion marek

emisja 25.07.1923 r.

Pozycja w katalogu światowym: P93

Data emisji: 25.07.1923

W obiegu: 08/1923 – 05.07.1925

Numeracja: identyfikator firmy
ciemnoniebieski, numeracja czarna,
sześciocyfrowa: F - DK 560986

Wymiary: 95 x 160 mm

Awers: nominał i napisy w ozdobnej
ramce, druk ciemnoniebieski na liliowym
i jasnobrązowym poddruku, po lewej
stronie nadrukowany pasek z nowym
nominałem (nadrukowany 1 000 000 na
poprzednim nominale 20 000)

Rewers: nominał słownie i liczbowo na
ornamentalnym tle, nadruk szary na
pomarańczowo-fioletowym poddruku

Drukarnia: M. DuMont Schauberg, Köln

Znak wodny: bieżący, koła (Ringe)

Depozyt w Muzeum Papiernictwa ze
zbiorów Czesława Miłczaka

banknot 5 000 000 marek

emisja 25.07.1923 r.

Pozycja w katalogu światowym: P95

Data emisji: 25.07.1923

W obiegu: 07/1923 - 05.07.1925

Wymiary: 80 x 190 mm

Numeracja: czerwona, siedmiocyfrowa:
C.8767693

Awers: tekst i dwie pieczęcie z orłem, druk
w kolorze czarnym

Rewers: bez nadruku

Papier: wybarwiony na kolor niebiesko-
zielony po lewej stronie

Drukarnia: Reichsdruckerei, Berlin

Znak wodny: umiejscowiony bieżąco,
dwutonowy, lewa strona banknotu, „5000
Mark” w skróconej wstędze

Depozyt w Muzeum Papiernictwa ze
zbiorów Czesława Miłczaka

banknot 10 000 000 marek

emisja 25.07.1923 r.

Pozycja w katalogu światowym: P96

Data emisji: 25.07.1923

W obiegu: 08/1923 – 05.07.1925

Wymiary: 80 x 195 mm

Numeracja: czerwona, siedmiocyfrowa:
B.9112763

Awers: tekst i dwie pieczęcie z orłem, druk w kolorze czarnym na oliwkowozielonym poddruku przedstawiającym nominat

Rewers: bez nadruku

Papier: wybarwiony na żółto z prawej strony

Drukarnia: Reichsdruckerei, Berlin

Znak wodny: umiejscowiony bieżąco, prawa strona banknotu, oset (Distelstreifen)

Depozyt w Muzeum Papiernictwa ze zbiorów Czesława Miłczaka

banknot 20 000 000 marek

emisja 25.07.1923 r.

Pozycja w katalogu światowym: P97

Data emisji: 25.07.1923

W obiegu: 08/1923 - 05.07.1925

Wymiary: 83 x 195 mm

Numeracja: identyfikator firmy i numeracja
czerwona, sześciocyfrowa: 14AF.236715

Awers: ozdobna litera Z, tekst i dwie
pieczęcie z orłem, druk w kolorze
czarnym na ciemnozielonym poddruku
przedstawiającym nominat

Rewers: bez nadruku

Papier: z prawej strony wybarwiony na
kolor fioletowo-różowy

Drukarnia: prawdopodobnie C. F. Müller,
Karlsruhe

Znak wodny: umiejscowiony bieżąco,
w prawej części, liście dębu
(Eichenlaubstreifen)

Depozyt w Muzeum Papiernictwa ze
zbiorów Czesława Miłczaka

banknot 50 000 000 marek

emisja 25.07.1923 r.

Pozycja w katalogu światowym: P98

Data emisji: 25.07.1923

W obiegu: 08/1923 – 05.07.1925

Wymiary: 86 x 195 mm

Numeracja: czerwona, siedmiocyfrowa:
Z.4097292

Awers: tekst i dwie pieczęcie z orłem,
druk w kolorze czarnym na bordowym
poddruku przedstawiającym nominat

Rewers: bez nadruku

Papier: z prawej strony wybarwiony na
fioletowo-różowo

Drukarnia: Reichsdruckerei, Berlin

Znak wodny: umiejscowiony bieżąco,
w prawej części, liście dębu
(Eichenlaubstreifen)

Depozyt w Muzeum Papiernictwa ze
zbiorów Czesława Miłczaka

banknot 50 000 marek

emisja 09.08.1923 r.

Pozycja w katalogu światowym: P99

Data emisji: 09.08.1923

W obiegu: 08/1923 - 05.07.1925

Wymiary: 70 x 105 mm

Numeracja: brak

Awers: napisy i dwie pieczęcie z orłem, druk w kolorze czarnym na ornamentalnym poddruku w kolorze jasnobrązowym

Rewers: bez nadruku

Drukarnia: drukarnia prywatna

Znak wodny: bez znaku wodnego

Depozyt w Muzeum Papiernictwa ze zbiorów
Czesława Miłczaka

banknot 200 000 marek

emisja 09.08.1923 r.

Pozycja w katalogu światowym: P100

Data emisji: 09.08.1923

W obiegu: 08/1923 – 05.07.1925

Wymiary: 70 x 115 mm

Numeracja: brak

Awers: napisy i dwie pieczęcie

z orłem, druk w kolorze czarnym na ornamentalnym poddruku w kolorze jasnoszarym

Rewers: bez nadruku

Drukarnia: drukarnia prywatna

Znak wodny: bez znaku wodnego

Depozyt w Muzeum Papiernictwa ze zbiorów Czesława Miłczaka

banknot 1 000 000 marek

emisja 09.08.1923 r.

Pozycja w katalogu światowym: P101

Data emisji: 09.08.1923

W obiegu: 08/1923 - 05.07.1925

Wymiary: 80 x 120 mm

Numeracja: czerwona, ośmiocyfrowa:
T.01891749

Awers: napisy i dwie pieczęcie z orłem,
nadruk czarny

Rewers: bez nadruku

Papier: z prawej strony wybarwiony na
kolor zielony

Drukarnia: Reichsdruckerei, Berlin

Znak wodny: umiejscowiony bieżąco,
w prawej części, liście dębu
(Eichenlaubstreifen)

Depozyt w Muzeum Papiernictwa ze
zbiorów Czesława Miłczaka

banknot 1 000 000 marek

emisja 09.08.1923 r.

Pozycja w katalogu światowym: P102

Data emisji: 09.08.1923

W obiegu: 09/1923 – 05.07.1925

Wymiary: 80 x 120 mm

Numeracja: identyfikator firmy – zielony:
VD, bez numeru

Awers: napisy i dwie pieczęcie z orłem,
nadruk czarny, z prawej strony
prostokątne pole z ornamentálną siatką
gilozową – zielony poddruk

Rewers: bez nadruku

Drukarnia: Vorwärts, Berlin

Znak wodny: bieżący, koła (Ringe)

Depozyt w Muzeum Papiernictwa ze
zbiorów Czesława Miłczaka

banknot 2 000 000 marek

emisja 09.08.1923 r.

Pozycja w katalogu światowym: P103
Data emisji: 09.08.1923
W obiegu: 08/1923 – 05.07.1925
Wymiary: 80 x 123 mm
Numeracja: identyfikator firmy i numeracja
– czerwona, sześciocyfrowa: 2M.051061
Awers: ozdobna litera Z, napisy i dwie
pieczęcie z orłem, nadruk czarny
Rewers: bez nadruku
Papier: z prawej strony wybarwiony na
fioletowo
Drukarnia: H. S. Hermann, Berlin
Znak wodny: umiejscowiony bieżąco,
w prawej części, liście dębu
(Eichenlaubstreifen)

Depozyt w Muzeum Papiernictwa ze
zbiorów Czesława Miłczaka

banknot 2 000 000 marek

emisja 09.08.1923 r.

Pozycja w katalogu światowym: P104

Data emisji: 09.08.1923

W obiegu: 09/1923 – 05.07.1925

Wymiary: 80 x 125 mm

Numeracja: identyfikator firmy – fioletowy;
GB, bez numeru

Awers: ozdobna litera Z, napisy i dwie pieczęcie z orłem, nadruk czarny, z prawej strony ornamentalna siatka giloszowa w kolorze fioletowym

Rewers: bez nadruku

Drukarnia: T. Grass, Barth & Co., Breslau;
T. E. Gundlach, Bielefeld

Znak wodny: bieżący, sieć (Gitter)

Depozyt w Muzeum Papiernictwa ze zbiorów Czesława Miłczaka

banknot 5 000 000 marek

emisja 20.08.1923 r.

Pozycja w katalogu światowym: P105

Data emisji: 20.08.1923

W obiegu: 08/1923 - 05.07.1925

Wymiary: 80 x 128 mm

Numeracja: czerwona, ośmiocyfrowa:
A.04221452

Awers: tekst i dwie pieczęcie z orłem, druk
w kolorze czarnym na ornamentálním
poddruku w kolorze szarozielonym

Rewers: bez nadruku

Papier: różowy

Drukarnia: Reichsdruckerei, Berlin

Znak wodny: bieżący, kwieciste krzyże,
(Kreuzblüten)

Depozyt w Muzeum Papiernictwa ze
zbiorów Czesława Miłczaka

banknot 10 000 000 marek

emisja 22.08.1923 r.

Pozycja w katalogu światowym: P106

Data emisji: 22.08.1923

W obiegu: 09/1923 – 05.07.1925

Wymiary: 80 x 125 mm

Numeracja: identyfikator firmy czarny,
numeracja czerwona, sześciocyfrowa:
UB - 53 * 072811

Awers: tekst i dwie pieczęcie z orłem, druk
w kolorze czarnym, poddruk w kolorze
oliwkowym z nominalem wyrażonym
liczbowo

Rewers: bez nadruku

Drukarnia: Ullstein, Berlin

Znak wodny: bieżący, gwiazdy i haki
(Hakensterne)

Depozyt w Muzeum Papiernictwa ze
zbiorów Czesława Miłczaka

banknot 100 000 000 marek

emisja 22.08.1923 r.

Pozycja w katalogu światowym: P107

Data emisji: 22.08.1923

W obiegu: 09/1923 - 05.07.1925

Wymiary: 85 x 150 mm

Numeracja: identyfikator firmy i numeracja
- brązowa, sześciocyfrowa: 7V * 045143

Awers: tekst i dwie pieczęcie z orłem, druk
w kolorze czarnym, poddruk w kolorze
szarzielonym i brązowym z nominałem
wyrażonym liczbowo

Rewers: bez nadruku

Drukarnia: W. Vobach & Co., Leipzig

Znak wodny: bieżący, kwieciste krzyże,
(Kreuzblüten)

Depozyt w Muzeum Papiernictwa ze
zbiorów Czesława Miłczaka

banknot 20 000 000 marek

emisja 01.09.1923 r.

Pozycja w katalogu światowym: P108

Data emisji: 01.09.1923

W obiegu: 09/1923 – 05.07.1925

Wymiary: 82 x 125 mm

Numeracja: identyfikator firmy czarny: MB-3, numeracja brązowa, sześciocyfrowa: 070815

Awers: ozdobna litera Z, tekst i dwie pieczęcie z orłem, druk w kolorze czarnym i ciemnobrązowym, poddruk w kolorze brązowo-zielonym z nominałem wyrażonym liczbowo

Rewers: bez nadruku

Drukarnia: Rudolf Mosse, Berlin

Znak wodny: bieżący, gwiazdy i haki (Hakensterne)

Depozyt w Muzeum Papiernictwa ze zbiorów Czesława Miłczaka

banknot 50 000 000 marek

emisja 01.09.1923 r.

Pozycja w katalogu światowym: P109

Data emisji: 01.09.1923

W obiegu: 10/1923 - 05.07.1925

Wymiary: 84 x 124 mm

Numeracja: identyfikator firmy czarny:

BW - 64, numeracja zielona,
sześciocyfrowa: 143492*

Awers: tekst i dwie pieczęcie z orłem, druk
w kolorze czarnym, poddruk w kolorze
oliwkowo-czerwonym z nominałem
wyrażonym liczbowo

Rewers: bez nadruku

Drukarnia: T. W. Büxenstein, Berlin

Znak wodny: bieżący, gwiazdy i haki
(Hakensterne)

Depozyt w Muzeum Papiernictwa ze
zbiorów Czesława Miłczaka

banknot 500 000 000 marek

emisja 01.09.1923 r.

Pozycja w katalogu światowym: P110

Data emisji: 01.09.1923

W obiegu: 09/1923 – 05.07.1925

Wymiary: 85 x 155 mm

Numeracja: identyfikator firmy
ciemnobrązowy: BW – 21, numeracja
zielona, sześciocyfrowa: 057971

Awers: ozdobna litera F, tekst i dwie
pieczęcie z orłem, druk w kolorze
ciemnobrązowym i czarnym, poddruk
w kolorze brązowo-zielono-fioletowym
z nominałem wyrażonym liczbowo

Rewers: bez nadruku

Drukarnia: T. W. Büxenstein, Berlin

Znak wodny: bieżący, koła (Ringe)

Depozyt w Muzeum Papiernictwa ze
zbiorów Czesława Miłczaka

banknot 1 000 000 000 marek przestemplowany z banknotu 1000 marek

emisja 15.12.1922 r., przestemplowany w 09/1923 r.

Pozycja w katalogu światowym: P113

Data emisji: 15.12.1922, przestemplowany w 09/1923

W obiegu: 09/1923 - 05.07.1925

Wymiary: 90 x 140 mm

Numeracja: identyfikator firmy ciemnobrązowy: 126 E, numeracja zielona, sześciocyfrowa: 214868

Awers: napisy oraz z lewej portret Jörga Herza według obrazu G. Pencza w ornamentalnym obramieniu, czarny nadruk na brązowym poddruku z orłem, przestemplowany czerwonym nominałem wyrażonym słownie

Rewers: brązowy ornamentalny poddruk, przestemplowany po przekątnej czerwonym nominałem wyrażonym słownie

Papier: z prawej strony wybarwiony na jasnobrązowo

Drukarnia: T. Otto Elsner, Berlin

Znak wodny: umiejscowiony bieżąco, skrócona wstęga z napisem 1000 Mark

Przekazane w depozyt do Muzeum Papiernictwa przez WDKZ, Delegatura w Wałbrzychu

banknot 5 000 000 000 marek

emisja 10.09.1923 r.

Pozycja w katalogu światowym: P115

Data emisji: 10.09.1923

W obiegu: 10/1923 - 05.07.1925

Wymiary: 85 x 165 mm

Numeracja: zielona, ośmiocyfrowa:
B.01655485

Awers: tekst i dwie pieczęcie z orłem,
nominał liczbowo w ramce, nadruk
czarny na oliwkowo-liliowym poddruku

Rewers: bez nadruku

Papier: z prawej strony wybarwiony na
fioletowo

Drukarnia: Reichsdruckerei, Berlin

Znak wodny: umiejscowiony bieżąco,
w prawej części, liście dębu
(Eichenlaubstreifen)

Depozyt w Muzeum Papiernictwa ze
zbiorów Czesława Miłczaka

banknot 50 000 000 000 marek

emisja 10.10.1923 r.

Pozycja w katalogu światowym: P120

Data emisji: 10.10.1923

W obiegu: 10/1923 – 05.07.1925

Wymiary: 87 x 183 mm

Numeracja: identyfikator firmy czarny:

HS-14, numeracja czerwona,
sześciocyfrowa: 040560*

Awers: tekst i dwie pieczęcie z orłem, druk w kolorze czarnym, poddruk w kolorze brązowo-niebieskim z nominałem wyrażonym liczbowo, z prawej strony prostokątne pole zadrukowane zieloną siatką giloszową

Rewers: bez nadruku

Drukarnia: H. S. Hermann, Berlin

Znak wodny: bieżący, gwiazdy i haki (Hakensterne)

Depozyt w Muzeum Papiernictwa ze zbiorów Czesława Miłczaka

banknot 5 000 000 000 marek

emisja 20.10.1923 r.

Pozycja w katalogu światowym: P123

Data emisji: 20.10.1923

W obiegu: 10/1923 - 05.07.1925

Wymiary: 64 x 130 mm

Numeracja: identyfikator firmy czarny:
AO, bez numeracji

Awers: tekst i dwie pieczęcie z orłem,
druk w kolorze czarnym, poddruk
w kolorze brązowym z nominałem
wyrażonym słownie

Rewers: bez nadruku

Drukarnia: drukarnia prywatna

Znak wodny: bieżący, kwieciste krzyże,
(Kreuzblüten)

Przekazane w depozyt do Muzeum
Papiernictwa przez WDKZ, Delegatura
w Wałbrzychu

banknot 500 000 000 000 marek

emisja 26.10.1923 r.

Pozycja w katalogu światowym: P127
Data emisji: 26.10.1923
W obiegu: 11/1923 – 05.07.1925
Wymiary: 65 x 137 mm
Numeracja: identyfikator firmy i numeracja
– czarna, sześciocyfrowa: 16B.058974
Awers: tekst i dwie pieczęcie z orłem
w kolorze ciemnobrązowym, bez pod-
druku
Rewers: bez nadruku
Papier: papier wybarwiony z prawej strony
na jasnofioletowo
Drukarnia: R. Oldenbourg, München
Znak wodny: umiejscowiony bieżąco,
skręcona wstęga z napisem 500 M

Depozyt w Muzeum Papiernictwa ze
zbiorów Czesława Miłczaka

arkusz z 21 nierozciętymi banknotami 10 000 marek

emisja 19.01.1922 r.

Arkusz nierozciętych banknotów ze skarbu z Lutomerza

Data emisji: 19.01.1922

wymiary arkusza: 720 mm x 560 mm

Numeracja: ciemnoczerwona, ośmiocyfrowa

Awers: portret młodego mężczyzny według obrazu A. Dürera, druk w kolorze niebiesko-zielonym na oliwkowo-zielonym poddruku

Rewers: orzeł, nominat i ornamenty giloszowe, druk w kolorze ciemnozielonym

Papier: w środkowej części rewersu wybarwiony na czerwono

Drukarnia: Reichsdruckerei, Berlin

Znak wodny: bieżący, kwieciste krzyże (Kreuzblüten)

Przekazane w depozyt do Muzeum Papiernictwa przez WDKZ, Delegatura w Wałbrzychu

arkusz z 24 nierozciętymi banknotami 50 000 marek

emisja 19.11.1922 r.

Arkusz nierozciętych banknotów ze skarbu z Lutomerza

Data emisji: 19.11.1922

wymiary arkusza: 690 mm x 790 mm

Numeracja: seria B, brązowa, ośmiocyfrowa

Awers: w ozdobnej ramce tekst oraz portret burmistrza Brauweilera według obrazu B. Bruyna, druk ciemnobrązowy bez poddruku

Rewers: w ozdobnej ramce giloszowej nominał słownie i liczbowo, druk ciemnobrązowy bez poddruku

Papier: z prawej strony wybarwiony na kolor zielony

Drukarnia: Reichsdruckerei, Berlin

Znak wodny: umiejscowiony bieżąco, w prawej części, liście dębu (Eichenlaubstreifen)

Przekazane w depozyt do Muzeum Papiernictwa przez WDKZ, Delegatura w Wałbrzychu

Hiperinflacja w Polsce w okresie międzywojennym

Polska po I wojnie światowej przeżyła bolesne doświadczenia inflacyjne. Na spadek wartości marki polskiej, uznanej po odzyskaniu niepodległości za walutę tymczasową, wpływ wywarło szereg czynników: konieczność powojennej odbudowy kraju, finansowanie działań wojennych oraz konieczność usuwania zniszczeń na obszarach prowadzonych wojen. Głównym źródłem finansowania potrzeb państwa był druk pieniędzy, co było przyczyną spadku wartości marki polskiej. Zjawisko to przybrało na sile w połowie 1923 r.

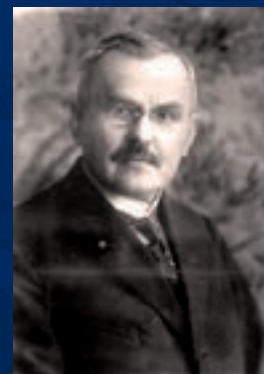
Wzrost ceny dolara w Polsce (w markach polskich):

31.12.1918	9,00
31.12.1919	110,12
31.12.1920	590,00
31.12.1921	2.922,50
31.12.1922	17.800,00
31.12.1923	6.375.000,00
27.04.1924	9.250.000,00

Maciej Szymczyk Dyrektor Muzeum Papiernictwa

Sięgająca 360% miesięcznie inflacja powodowała dramatyczne zubożenie społeczeństwa. Jesienią 1923 r. przez kraj przeszła fala demonstracji i strajków. Próby stłumienia demonstracji osłabiły pozycję rządu Wincentego Witosa. Gabinet upadł 14 grudnia 1923 r. Kolejnym premierem został Władysław Grabski (na zdjęciu obok, 1925 r.), któremu w styczniu 1924 r. sejm przyznał specjalne uprawnienia skarbowe. Dzięki temu usprawniono ścisła galność podatków, ustanowiono nową daninę majątkową, zmniejszono wydatki budżetowe, ograniczono dotację dla PKP.

W kwietniu 1924 r. powołano Bank Polski, odpowiedzialny za emisję nowej waluty – złotego. Złoty miał równowartość 1 800 000 wycofanych z obiegu marek polskich oraz 1 franka szwajcarskiego. Za 1 dolara trzeba było zapłacić 5,18 zł.

Banknoty zaprezentowane w katalogu obejmują całą emisję marek polskich z okresu hiperinflacji.

banknot 500 marek polskich

emisja 15.01.1919 r.

Pozycja w katalogu światowym: P-18a

Data emisji: 15.01.1919 r.

W obiegu: 11.02.1919 r. – 01.07.1924 r.

Wymiary: 109 x 187 mm – 122 x 200 mm

Numeracja: brak serii, numer czerwony, sześciocyfrowy: 453962

Awers: z lewej strony Orzeł Biały na czerwonym tle kartusza zwieńczonego królewską koroną, po prawej kartusz z nominałem 500, druk w kolorze ciemnozielonym i czerwonym, poddruk w kolorze jasno-szarozielonym.

Rewers: rysunek ornamentalny, w dwóch prostokątach o ściętych rogach wizerunki popiersia bogini Minerwy, druk w kolorze ciemnozielonym i jasnoseledynowym.

Technika: typografia

Drukarnia: Wiener Staatsdruckerei

Znak wodny: bieżący, mozaika nr 2

Zbiory Muzeum Papiernictwa, **sygnatura:** MD 480 N, numeracja: 453962

banknot 100 marek polskich

emisja 15.02.1919 r.

Pozycja w katalogu światowym: P-17a,

P-17b, P-17e

Data emisji: 15.02.1919 r.

W obiegu: 27.05.1919 r. – 01.07.1924 r.

Wymiary: 100 x 175 mm – 110 x 185mm

Numeracja: czerwona, sześciocyfrowa:

Ser. E Nr 241783

Awers: z lewej strony wizerunek Tadeusza

Kościuszki, druk w kolorze fioletowym
i szaroniebieskim

Rewers: rysunek ornamentalny z godłem

Polski w centrum, druk w kolorze
stalowoszarym

Technika: litografia

Autor: Adam Jerzy Półtawski (1881-1952)

Drukarnia: Zakład Graficzny B. Wierzbicki

i S-ka; Państwowe Zakłady Graficzne
w Warszawie; inne prywatne zakłady
graficzne w Warszawie.

Znak wodny:

MD 481 N – bieżący, siatka pszczela nr 3

MD 482 N – bieżący, siatka pszczela nr 3

MD 483 N – bieżący, orły i litery BP nr 4

Zbiory Muzeum Papiernictwa, **sygnatura:**

MD 481 N, numeracja: Ser. E Nr 241783

MD 482 N, numeracja: Ser. AD Nr 795604

MD 483 N, numeracja: III Ser. A No 601092

banknot 1 marka polska

emisja 17.05.1919 r.

Pozycja w katalogu światowym: P-19a

Data emisji: 17.05.1919 r.

W obiegu: 19.03.1920 r. – 01.07.1924 r.

Wymiary: 60 x 100 mm – 70 x 110 mm

Numeracja: czerwona, sześciocyfrowa:
PI 975208

Awers: napisy w ozdobnym obramowaniu, druk
w kolorze szarofioletowym

Rewers: rysunek ornamentalny z godłem Polski
w centrum, u góry po lewej i po prawej dwie
kobiece głowy w ozdobnych obramowaniach,
druk w kolorze fioletowym i szaroniebieskim

Technika: litografia

Autor: Adam Jerzy Póttawski (1881-1952)

Drukarnia: Wiener Staatsdruckerei; Zakłady
Graficzne Polskiej Krajowej Kasy Pożyczkowej

Znak wodny: bieżący, siatka pszczela nr 3

Zbiory Muzeum Papiernictwa, **sygnatura:**
MD 484 N, numeracja: PI 975208

banknot 5 marek polskich

emisja 17.05.1919 r.

Pozycja w katalogu światowym: P-20a,
P-20c

Data emisji: 17.05.1919 r.

W obiegu: 01.10.1919 r. – 01.07.1924 r.

Wymiary: 68 x 110 mm – 80÷81 x 130÷131 mm

Numeracja: czerwona, sześciocyfrowa:
N 030209

Awers: ozdobne napisy, druk w kolorze
ciemnym szarozielonym

Rewers: z prawej strony portret
Bartosza Głowackiego, druk w kolorze
ciemnozielonym

Technika: litografia

Autor: Adam Jerzy Póttawski (1881-1952)

Drukarnia: Zakłady Graficzne Polskiej
Krajowej Kasy Pożyczkowej, Zakłady
Graficzne B. Wierzbicki i S-ka; inne
prywatne zakłady graficzne w Warszawie

Znak wodny: bieżący, siatka pszczela nr 3

Zbiory Muzeum Papiernictwa, **sygnatura:**

MD 485 N, numeracja: N 030209

MD 486 N, numeracja: IC Nr 473660

banknot 20 marek polskich

emisja 17.05.1919 r.

Pozycja w katalogu światowym: P-21a,
P-21c

Data emisji: 17.05.1919 r.

W obiegu: 25.09.1919 r. – 01.07.1924 r.

Wymiary: 81 x 125 mm – 90 x 145 mm

Numeracja: czerwona, sześciocyfrowa:
A 535814

Awers: napisy w ozdobnym obramowaniu,
druk w kolorze brązowym

Rwers: pośrodku w kartuszu portret
błędnie podpisany „Tadeusz Kościuszko”
(w rzeczywistości Józef Dominik
hr. Kossakowski), druk brązowy i zielony

Technika: litografia

Autor: Adam Jerzy Póttawski (1881-1952)

Drukarnia: Zakłady Graficzne Polskiej
Krajowej Kasy Pożyczkowej; Zakłady
Graficzne Bolesław Wirtz; Wiener
Staatsdruckerei

Znak wodny: bieżący, siatka pszczela nr 3

Zbiory Muzeum Papiernictwa, **sygnatura:**
MD 487 N, numeracja: A 535814
MD 488 N, numeracja: IC 689693

banknot 1000 marek polskich

emisja 17.05.1919 r.

Pozycja w katalogu światowym: P-22a,

P-22c, P-22f, P-22g, P-22i

Data emisji: 17.05.1919 r.

W obiegu: 04.07.1919 r. – 01.07.1924 r.

Wymiary: 117 x 198 mm – 130 x 210 mm

Numeracja: czerwona, sześciocyfrowa:

Nr 632963 (MD 489 N)

czerwona, siedmiocyfrowa:

Ser. AA No 0761008 (MD 491 N)

Awers: Tadeusz Kościuszko po lewej stronie, godło Polski po prawej, druk w kolorze brązowym i szarzielonym

Rwers: rysunek ornamentalny, godło w ozdobnym obramowaniu, druk w kolorze brązowym

Technika: litografia

Autor: Adam Jerzy Półtawski (1881-1952)

Drukarnia: Państwowe Zakłady Graficzne;

Zakłady Graficzne B. Wierzbicki i S-ka;

Zakłady Graficzne Bolesław Wirtz; inne

prywatne zakłady graficzne w Warszawie

Znak wodny:

MD 489 N – bieżący, siatka pszczela nr 3

MD 490 N – bieżący, siatka pszczela nr 3

MD 491 N – bieżący, siatka pszczela nr 3

MD 492 N – bieżący, orły i litery BP nr 4

MD 493 N – bieżący, orły i litery BP nr 4

Zbiory Muzeum Papiernictwa, **sygnatura:**

MD 489 N, numeracja: Nr 632963

MD 490 N, numeracja: Ser. B Nr 892454

MD 491 N, numeracja: Ser. AA No 0761008

MD 492 N, numeracja: Ser. ZJ. No 163998 *

MD 493 N, numeracja: III Ser. G. Nr 998088

banknot 1 marka polska

emisja 23.08.1919 r.

Pozycja w katalogu światowym: P-23a,

P-23b, P-23c

Data emisji: 23.08.1919 r.

W obiegu: 05.12.1919 r. – 01.07.1924 r.

Wymiary: 64 x 109 mm – 75 x 120 mm

Numeracja: czarna, sześciocyfrowa:

I Serja N 276771

Awers: po prawej stronie wizerunek królowej Jadwigi, druk w kolorze czerwonym i brązowym

Rewers: rysunek ornamentalny, druk w kolorze czerwonym i brązowym

Technika: typografia

Drukarnia: Wiener Staatsdruckerei; Zakłady Graficzne B. Wierzbicki i S-ka

Znak wodny: bieżący, siatka z kwadratów o zaokrąglonych rogach nr 5

Zbiory Muzeum Papiernictwa, **sygnatura:**

MD 494 N, numeracja: I Serja N 276771

MD 495 N, numeracja: I Serja BE 110779

MD 496 N, numeracja: I Serja FL Nr 455657

banknot 5 marek polskich

emisja 23.08.1919 r.

Pozycja w katalogu światowym: P-24a, P-24b.1, P-24b.2

Data emisji: 23.08.1919 r.

W obiegu: 05.12.1919 r. – 01.07.1924 r.

Wymiary: 70 x 120 mm – 81 x 131 mm

Numeracja: czarna, sześciocyfrowa:

II Serja D No 134,938

Awers: z prawej strony wizerunek Tadeusza Kościuszki, druk w kolorze ciemnoniebieskim i brązowym

Rewers: rysunek ornamentalny, druk w kolorze ciemnoniebieskim i brązowym

Technika: typografia

Drukarnia: Wiener Staatsdruckerei; inne prywatne zakłady graficzne w Warszawie

Znak wodny: bieżący, siatka z kwadratów o zaokrąglonych rogach nr 5

Zbiory Muzeum Papiernictwa, **sygnatura:**

MD 366 N, numeracja: II Serja DE No 400,147

MD 367 N, numeracja: II Serja DE No 400,136

MD 497 N, numeracja: II Serja D No 134,938

MD 498 N, numeracja: II Serja CE No 258,294

MD 499 N, numeracja: II Serja CM No 417,004

banknot 10 marek polskich

emisja 23.08.1919 r.

Pozycja w katalogu światowym: P-25a,
P-25b.1, P-25b.2

Data emisji: 23.08.1919 r.

W obiegu: 05.12.1919 r. – 01.07.1924 r.

Wymiary: 79 x 131 mm – 91 x 142 mm

Numeracja: czerwona, sześciocyfrowa:
II Serja H No 645,243

Awers: z prawej strony wizerunek Tadeusza
Kościuszki, druk w kolorze niebieskim
i brązowym

Rewers: rysunek ornamentalny, druk
w kolorze niebieskim i brązowym

Technika: typografia

Drukarnia: Wiener Staatsdruckerei; inne
prywatne zakłady graficzne w Warszawie

Znak wodny: bieżący, siatka z kwadratów
o zaokrąglonych rogach nr 5

Zbiory Muzeum Papiernictwa, **sygnatura:**

MD 500 N, numeracja: II Serja H No 645,243

MD 501 N, numeracja: II Serja CG No 010,908

MD 502 N, numeracja: II Serja FW No 723,167

banknot 20 marek polskich

emisja 23.08.1919 r.

Pozycja w katalogu światowym: P-26a,
P-26b.1, P-26b.2

Data emisji: 23.08.1919 r.

W obiegu: 05.12.1919 r. – 01.07.1924 r.

Wymiary: 85 x 141 mm – 98 x 154 mm

Numeracja: czarna, sześciocyfrowa:

II Serja N No 546,015

Awers: z prawej strony wizerunek królowej
Jadwigi, druk w kolorze czerwonym
i brązowym

Rewers: rysunek ornamentalny, druk
w kolorze czerwonym i brązowym

Technika: typografia

Drukarnia: Wiener Staatsdruckerei; inne
prywatne zakłady graficzne w Warszawie

Znak wodny: bieżący, siatka z kwadratów
o zaokrąglonych rogach nr 5

Zbiory Muzeum Papiernictwa, **sygnatura:**

MD 503 N, numeracja: II Serja N No 546,015

MD 504 N, numeracja: II Serja FM No 400,987

MD 505 N, numeracja: II Serja EE No 974,184

banknot 100 marek polskich

emisja 23.08.1919 r.

Pozycja w katalogu światowym: P-27a,
P-27b, P-27c

Data emisji: 23.08.1919 r.

W obiegu: 05.12.1919 r. – 01.07.1924 r.

Wymiary: 98 x 161 mm – 110 x 172 mm

Numeracja: czerwona, sześciocyfrowa:
I SERJA F 622,167

Awers: z prawej strony wizerunek
Tadeusza Kościuszki, druk w kolorze
ciemnoniebieskim i brązowym

Rewers: rysunek ornamentalny, druk
w kolorze ciemnoniebieskim i brązowym

Technika: typografia

Drukarnia: Wiener Staatsdruckerei; Zakłady
Graficzne B. Wierzbicki i S-ka.

Znak wodny: bieżący, siatka z kwadratów
o zaokrąglonych rogach nr 5

Zbiory Muzeum Papiernictwa, **sygnatura:**

MD 435 N, numeracja: IE SERJA O Nr 612347

MD 506 N, numeracja: I SERJA F 622,167

MD 507 N, numeracja: IB SERJA Z 126,633

MD 508 N, numeracja: ID SERJA A Nr 626454

banknot 500 marek polskich

emisja 23.08.1919 r.

Pozycja w katalogu światowym: P-28a,

P-28b, P-28c

Data emisji: 23.08.1919 r.

W obiegu: 05.12.1919 r. – 01.07.1924 r.

Wymiary: 110 x 180 mm – 125 x 195 mm

Numeracja: fioletowa, sześciocyfrowa:

I Serja BC Nr 351964

Awers: z prawej strony wizerunek królowej

Jadwigi, druk w kolorze ciemnozielonym
i brązowym

Rewers: rysunek ornamentalny z godłem
w centralnej części, druk w kolorze
ciemnozielonym i brązowym

Technika: typografia

Drukarnia: Wiener Staatsdruckerei;

Państwowe Zakłady Graficzne; Zakłady
Graficzne B. Wierzbicki i S-ka

Znak wodny: bieżący, siatka z kwadratów
o zaokrąglonych rogach nr 5

Zbiory Muzeum Papiernictwa, **sygnatura:**

MD 509 N, numeracja: I Serja BC Nr 351964

MD 510 N, numeracja: II Serja T No 445,463

MD 511 N, numeracja: II Serja AK No 353,348

banknot 1000 marek polskich

emisja 23.08.1919 r.

Pozycja w katalogu światowym: P-29a,
P-29b, P-29c, P-29d, P-29e, P-29f

Data emisji: 23.08.1919 r.

W obiegu: 05.12.1919 r. – 01.07.1924 r.

Wymiary: 123 x 202 mm – 135 x 215 mm

Numeracja: czerwona, sześciocyfrowa:
I SERJA B Nr 363337

Awers: z prawej strony wizerunek
Tadeusza Kościuszki, druk w kolorze
ciemnofioletowym i brązowym

Rewers: rysunek ornamentalny z godłem
w centralnej części, druk w kolorze
ciemnofioletowym i brązowym

Technika: typografia

Drukarnia: Wiener Staatsdruckerei;
Państwowe Zakłady Graficzne; Zakłady
Graficzne B. Wierzbicki i S-ka.; inne
prywatne zakłady graficzne w Warszawie

Znak wodny: bieżący, siatka z kwadratów
o zaokrąglonych rogach nr 5

Zbiory Muzeum Papiernictwa, **sygnatura:**

MD 512 N, numeracja: I SERJA B Nr 363337

MD 513 N, numeracja: I SERJA DY Nr 865492

MD 514 N, numeracja: II Serja H No 367,924

MD 515 N, numeracja: II Serja AW No 628,937

MD 516 N, numeracja: III SERJA J No 229577

MD 517 N, numeracja: III SERJA U No 216288

MD 518 N, numeracja: III SERJA AS No 787435

banknot 0,5 marki polskiej

emisja 07.02.1920 r.

Pozycja w katalogu światowym: P-30

Data emisji: 07.02.1920 r.

W obiegu: 25.02.1920 r. – 01.07.1924 r.

Wymiary: 60 x 99 mm – 69 x 108 mm

Numeracja: brak

Awers: z prawej strony wizerunek Tadeusza

Kościuszki, druk w kolorze zielonym i brązowym

Rewers: rysunek ornamentalny, druk w kolorze zielonym i brązowym

Technika: typografia

Drukarnia: Wiener Staatsdruckerei

Znak wodny: bieżący, siatka z kwadratów o zaokrąglonych rogach nr 5

Zbiory Muzeum Papiernictwa, **sygnatura:**

MD 519 N

banknot 5000 marek polskich

emisja 07.02.1920 r.

Pozycja w katalogu światowym: P-31a, P-31b, P-31c, P-31d

Data emisji: 07.02.1920 r.

W obiegu: 25.02.1920 r. – 01.07.1924 r.

Wymiary: 128 x 210 mm – 141÷143 x 223÷225 mm

Numeracja: czerwona, sześciocyfrowa:
II Serja A No 607,156

Awers: po lewej stronie wizerunek królowej Jadwigi, po prawej wizerunek Tadeusza Kościuszki, druk irysowy czerwono-brązowo-fioletowo-granatowy

Rewers: rysunek ornamentalny z godłem w centralnej części, druk irysowy czerwono-brązowo-fioletowo-granatowy

Technika: druk irysowy, typografia

Drukarnia: Wiener Staatsdruckerei; Państwowe Zakłady Graficzne

Znak wodny: bieżący, siatka z kwadratów o zaokrąglonych rogach nr 5

Zbiory Muzeum Papiernictwa, **sygnatura:**

MD 520 N, numeracja: II Serja A No 607,156

MD 521 N, numeracja: II Serja AH No 527,466

MD 522 N, numeracja: III Serja I N 835532

MD 523 N, numeracja: III Serja AT N 107511

banknot 10 000 marek polskich

emisja 11.03.1922 r.

Pozycja w katalogu światowym: P-32

Data emisji: 11.03.1922 r.

W obiegu: 16.09.1922 r. – 01.07.1924 r.

Wymiary: 102 x 200 mm

Numeracja: czarna, siedmiocyfrowa:
H 8528727

Awers: po lewej i po prawej stronie dwie kobiece głowy w ozdobnych obramowaniach, druk w kolorze ciemnoszarozielonym, poddruk w kolorze ochrowym

Rwers: rysunek ornamentalny, pośrodku godło w okręgu, druk w kolorze brązowym i stalowoszaroniebieskim, poddruk w kolorze ochrowym

Technika: typografia

Autor: graficy z drukarni Państwowych Zakładów Graficznych

Drukarnia: Państwowe Zakłady Graficzne

Znak wodny: bieżący, regularna plecionka z pasków nr 6

Zbiory Muzeum Papiernictwa, **sygnatura:**
MD 524 N, numeracja: H 8528727

banknot 50 000 marek polskich

emisja 10.10.1922 r.

Pozycja w katalogu światowym: P-33

Data emisji: 10.10.1922 r.

W obiegu: 25.01.1923 r. – 01.07.1924 r.

Wymiary: 92 x 193 mm – 104 x 205 mm

Numeracja: niebieska, siedmiocyfrowa:
T 4331924

Awers: po prawej stronie i po lewej
nominat w ozdobnych kartuszkach, druk
w kolorze brązowym, poddruk irysowy
ochrowozielony

Rewers: rysunek ornamentalny, po lewej
stronie godło w ozdobnym owalu, druk
w kolorze brązowym, poddruk w kolorze
jasno-ochrowozielonym

Technika: druk irysowy, typografia

Autor: graficy z drukarni Państwowych
Zakładów Graficznych

Drukarnia: Państwowe Zakłady Graficzne

Znak wodny: bieżący, regularna plecionka
z pasków nr 6

Zbiory Muzeum Papiernictwa, **sygnatura:**
MD 525 N, numeracja: T 4331924

banknot 250 000 marek polskich

emisja 25.04.1923 r.

Pozycja w katalogu światowym: P-35b, P-35c, P-35d

Data emisji: 25.04.1923 r.

W obiegu: 30.08.1923 r. – 01.07.1924 r.

Wymiary: 85 x 175 mm – 100 x 190 mm

Numeracja: czerwona, sześciocyfrowa:
N 006941

Awers: rysunek ornamentalny z nominalem w centralnej części, druk w kolorze stalowoszaro-brązowym, poddruk w kolorze jasnoszarym

Rewers: rysunek ornamentalny, pośrodku godło w ozdobnym obramowaniu, druk w kolorze granatowoszarym i ochrowym

Technika: typografia, litografia

Autor: graficy z drukarni Państwowych Zakładów Graficznych

Drukarnia: Państwowe Zakłady Graficzne; Zakłady Graficzne Instytutu Wydawniczego „Biblioteka Polska”, Bydgoszcz

Znak wodny: bieżący, siatka z kwadratów o zaokrąglonych rogach nr 5

Zbiory Muzeum Papiernictwa, **sygnatura:**

MD 526 N, numeracja: N 006941

MD 527 N, numeracja: AA 858326

MD 528 N, numeracja: AU 851656

banknot 100 000 marek polskich

emisja 30.08.1923 r.

Pozycja w katalogu światowym: P-34

Data emisji: 30.08.1923 r.

W obiegu: 12.10.1923 r. – 01.07.1924 r.

Wymiary: 68 x 150 mm – 80 x 160 mm

Numeracja: czarna, siedmiocyfrowa:

A 5300380

Awers: rysunek ornamentalny z nominalem w centralnej części, druk w kolorze brązowym i jasnopomarańczowym

Rewers: rysunek ornamentalny, pośrodku godło w ozdobnym obramowaniu, druk w kolorze stalowoniebieskim

Technika: typografia

Autor: graficy z drukarni Państwowych Zakładów Graficznych

Drukarnia: Państwowe Zakłady Graficzne

Znak wodny: bieżący, regularna plecionka z pasków nr 6

Zbiory Muzeum Papiernictwa, **sygnatura:**

MD 529 N, numeracja: A 5300380

banknot 500 000 marek polskich

emisja 30.08.1923 r.

Pozycja w katalogu światowym: P-36a, P-36d, P-36f, P-36h, P-36i, P-36j, P-36k, P-36l

Data emisji: 30.08.1923r.

W obiegu: 08.10.1923 r. – 01.07.1924 r.

Wymiary: 67,5÷68 x 142÷143,5 mm – 79÷81 x x 155÷157 mm

Numeracja: zielona, sześciocyfrowa:

Serja AT No 268237 (MD 530 N)

zielona, siedmiocyfrowa:

B 8678429 (MD 533 N)

Awers: po prawej stronie i po lewej nominat, wszystko w ornamentальной ramce, druk w kolorze czarno-niebieskim, poddruk w kolorze szaro-ochrowo-zielonym

Rewers: rysunek ornamentalny, pośrodku godło w okręgu, druk w kolorze stalowym, poddruk w kolorze jasnoszarym

Technika: typografia

Autor: graficy z drukarni Państwowych Zakładów Graficznych

Drukarnia: Państwowe Zakłady Graficzne; Zakłady Graficzne Instytutu Wydawniczego „Biblioteka Polska”, Bydgoszcz; inne prywatne zakłady graficzne w Warszawie

Znak wodny: bieżący, regularna plecionka z pasków nr 6

Zbiory Muzeum Papiernictwa, **sygnatura:**

MD 530 N, numeracja: Serja AT No 268237

MD 531 N, numeracja: E No 153493 *

MD 532 N, numeracja: AH 051204 *

MD 533 N, numeracja: B 8678429

MD 534 N, numeracja: G 1270812

MD 535 N, numeracja: Serja BI No 0644256

MD 536 N, numeracja: AN 1250678

MD 537 N, numeracja: AO 1032177

banknot 1 000 000 marek polskich

emisja 30.08.1923 r.

Pozycja w katalogu światowym: P-37a

Data emisji: 30.08.1923 r.

W obiegu: 10.11.1923 r. – 01.07.1924 r.

Wymiary: 80 x 177 mm – 93 x 190 mm

Numeracja: czarna, sześciocyfrowa:

W 276348

Awers: po lewej stronie widok Starego Miasta w Warszawie od strony Wisły, druk w kolorze ciemnoszarym, poddruk w kolorze jasnoniebieskim

Rewers: rysunek ornamentalny, pośrodku godło w okręgu, druk w kolorze zielonym

Technika: typografia

Autor: graficy z drukarni Państwowych Zakładów Graficznych

Drukarnia: Państwowe Zakłady Graficzne; Zakłady Graficzne Instytutu Wydawniczego „Biblioteka Polska”, Bydgoszcz

Znak wodny: bieżący, regularna plecionka z pasków nr 6

Zbiory Muzeum Papiernictwa, **sygnatura:** MD 538 N, numeracja: W 276348

banknot 5 000 000 marek polskich

emisja 20.11.1923 r.

Pozycja w katalogu światowym: P-38

Data emisji: 20.11.1923 r.

W obiegu: 10.01.1924 r. – 01.07.1924 r.

Wymiary: 80 x 167 mm

Numeracja: czarna, siedmiocyfrowa:
D 0605412

Awers: napisy oraz nominał w ozdobnym obramowaniu, druk w kolorze czarno-brązowym, poddruk w kolorze beżoworóżowym i jasnoniebieskim

Rewers: rysunek ornamentalny, po lewej stronie godło w wieńcu laurowym, po prawej stronie napisy w ozdobnym obramowaniu, druk w kolorze granatowym poddruk w kolorze beżoworóżowym

Technika: typografia

Autor: graficy z drukarni Państwowych Zakładów Graficznych

Drukarnia: Państwowe Zakłady Graficzne; Zakłady Graficzne Instytutu Wydawniczego „Biblioteka Polska”, Bydgoszcz

Znak wodny: bieżący, regularna plecionka z pasków nr 6

Zbiory Muzeum Papiernictwa, **sygnatura:**

MD 539 N, numeracja: D 0605412

MD 1026/1 AH, numeracja: B 6276379

banknot 10 000 000 marek polskich

emisja 20.11.1923 r.

Pozycja w katalogu światowym: P-39b

Data emisji: 20.11.1923 r.

W obiegu: 20.12.1923 r. – 01.07.1924 r.

Wymiary: 91÷92 x 198÷200 mm

Numeracja: niebieska, sześciocyfrowa:
AH 189341

Awers: po lewej stronie widok na Zamek Królewski w Krakowie w ozdobnym obramowaniu, po prawej stronie godło w wieńcu laurowym, druk w kolorze czarnym, poddruk w kolorze zielonym i szarobeżowym

Rewers: napisy i nominał, ozdoby ornamentalne, druk w kolorze czarnym, poddruk w kolorze zielonym

Technika: typografia

Autor: graficy z drukarni Państwowych Zakładów Graficznych

Drukarnia: Państwowe Zakłady Graficzne; Zakłady Graficzne Instytutu Wydawniczego „Biblioteka Polska”, Bydgoszcz

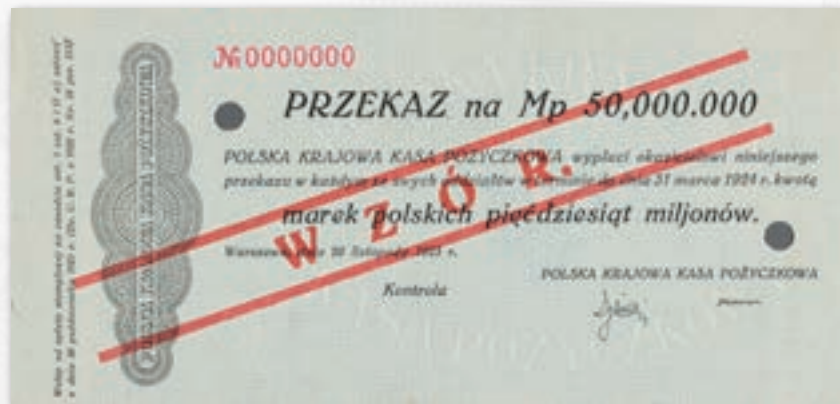
Znak wodny: bieżący, regularna plecionka z pasków nr 6

Zbiory Muzeum Papiernictwa, **sygnatura:**
MD 770 N, numeracja: AH 189341

banknot 50 000 000 marek polskich

emisja 20.11.1923 r.

Pozycja w katalogu światowym: P-40s,
P-40sl

Data emisji: 20.11.1923 r.

W obiegu: 23.11.1923 r. – 31.03.1924 r.

Wymiary: 91 x 190 mm

Numeracja: czerwona, siedmiocyfrowa:
No 0000000

Awers: ozdobna siatka gilozowa i napisy,
druk w kolorze czarnym, poddruk
w kolorze niebieskim

Rewers: bez nadruku

Technika: typografia

Drukarnia: Państwowe Zakłady Graficzne

Znak wodny: bieżący, regularna plecionka
z falistych taśm nr 7

Zbiory Muzeum Papiernictwa, **sygnatura:**

MD 540 N, numeracja: No 0000000

MD 541 N, numeracja: No 0347359

banknot 100 000 000 marek polskich

emisja 20.11.1923 r.

Pozycja w katalogu światowym: P-41s

Data emisji: 20.11.1923 r.

W obiegu: 27.11.1923 r. - 31.03.1924 r.

Wymiary: 91 x 190 mm

Numeracja: niebieska, siedmiocyfrowa:
No 0168036

Awers: ozdobna siatka gilozowa i napisy,
druk w kolorze czarnym, poddruk
w kolorze różowym

Rewers: bez nadruku

Technika: typografia

Drukarnia: Państwowe Zakłady Graficzne

Znak wodny: bieżący, regularna plecionka
z falistych taśm nr 7

Zbiory Muzeum Papiernictwa, **sygnatura:**

MD 542 N, numeracja: No 0168036

Hiperinflacja na Węgrzech - dramatyczny rekord

Najwyższa odnotowana w historii hiperinflacja miała miejsce na Węgrzech po zakończeniu II wojny światowej. W 1944 roku największym nominatem był banknot 1000 pengő. Do zakończenia 1945 roku było to już 10 mln pengő, a w połowie kolejnego roku najwyższy nominat wynosił już 100 trylionów pengő. W przygotowaniu był też banknot o nominale tryliarda pengő, czyli jedynki z 21 zerami, oznaczony nazwą Egymilliárd B.- pengő.

Projekt 1 000 000 000 b. pengő 1946, Zbiory Węgierskiego Muzeum Narodowego, Kolekcja Monet, Sygnatura: MNM É. D.52.1950.1.

Inflacja wyniosła 41 900 000 000 000 000 (41,9 bilarda) % w skali miesiąca. **Ceny podwajały się co kilkanaście godzin.** Nieograniczony druk banknotów sprawił, że pieniądze dostawnie leżały na ulicach. Nie opłacało się także zmieniać ich szaty graficznej – do druku wykorzystywano stare wzory, zmieniając tylko kolorystykę i wprowadzając coraz wyższe nazwy na określenie nominatów. W sierpniu 1946 roku rząd wprowadził forinta, pieniądz oparty na złocie, którego przelicznik w stosunku do pengő wyniósł 1:400 000 000 000 000 000 000 000 000 (jeden forint miał wartość czterystu kwadryliardów pengő). Reforma walutowa była skuteczna i ceny błyskawicznie zaczęły wyhamowywać.

Karolina Dyjas Dział Papiernictwa w Muzeum Papiernictwa

Jakie były przyczyny tak drastycznego wzrostu cen? Głównym czynnikiem, który doprowadził do hiperinflacji były straty wojenne – kraj był w ruinie, transport nie funkcjonował, mosty w Budapeszcie zostały zniszczone, produkcja radykalnie zmalała – wydobywanie węgla spadło do 40% w porównaniu z okresem międzywojennym. Dodatkowym obciążeniem były odszkodowania wojenne płacone sowietom, które przekraczały połowę rocznego PKB. Rząd węgierski sterowany przez Rosjan umyślnie unikał rozwiązania problemu hiperinflacji i prowadził niekorzystną politykę monetarną. Skutkiem czego, niemal wyrugowano własność prywatną, ludzie potracili majątki i firmy, co z kolei było zgodne z sowiecką wizją społeczeństwa proletariackiego.

Banknoty zaprezentowane w katalogu obejmują emisję pengő z okresu największej hiperinflacji w dziejach świata.

Sprzątacze zamiatają stosy węgierskich banknotów pengő, które były bezwartościowe po reformie walutowej z 1946 roku.

banknot 10 000 pengő

emisja 15.07.1945 r.

Pozycja w katalogu światowym: P-119b.1

Data emisji: 15.07.1945

W obiegu: 19.12.1945 - 05.07.1946

Wymiary: 83 x 170 mm

Numeracja: czterwona, sześciocyfrowa:
L 418 081690

Awers: z prawej strony portret kobiety w owalnym obramowaniu i herb Węgier, nadruk brązowy na zielono-brązowym poddruku irysowym, z prawej strony naklejony zielonkawy znaczek z brązową nazwą emitenta

Rewers: nominał liczbowo i słownie w ornamentach, nadruk brązowy na zielono-brązowym poddruku irysowym

Drukarnia: Magyar Pénzjegynyomda Rt.,
Budapeszt - MPRT

Ze zbiorów Macieja Borowskiego

banknot 100 000 pengő

emisja 23.10.1945 r.

Pozycja w katalogu światowym: P-121a

Data emisji: 23.10.1945

W obiegu: 27.12.1945 – 05.07.1946

Wymiary: 81 x 179 mm

Numeracja: niebieska, sześciocyfrowa:
M 477 012733

Awers: z prawej strony portret kobiety w stroju narodowym w ornamentalnym obramowaniu, nadruk brązowy na niebiesko-zielonym poddruku irysowym

Rewers: na środku herb Węgier otoczony ornamentyką ludową, nadruk brązowy na zielono-brązowym poddruku irysowym

Drukarnia: Magyar Pénzjegynyomda Rt.,
Budapest – MPRT

Ze zbiorów Macieja Borowskiego

banknot 10 000 000 pengő (10⁷ pengő)

emisja 16.11.1945 r.

Pozycja w katalogu światowym: P123

Data emisji: 16.11.1945

W obiegu: 02.04.1946 - 24.06.1946

Wymiary: 87 x 182 mm

Numeracja: czerwona, sześciocyfrowa:
O 165 067298

Awers: z lewej strony herb Węgier flankowany przez dwa anioły, z prawej portret L. Kossutha, ciemnozielony nadruk na wielobarwnym poddruku

Rwers: na środku gołębica z gałązką oliwną, nadruk ciemnozielony na pomarańczowo-brązowym poddruku

Drukarnia: Magyar Pénzjegynyomda Rt.,
Budapeszt - MPRT

Ze zbiorów Macieja Borowskiego

banknot 100 000 000 pengő (10⁸ pengő)

emisja 18.03.1946 r.

Pozycja w katalogu światowym: P124

Data emisji: 18.03.1946

W obiegu: 30.04.1946 – 10.07.1946

Wymiary: 78 x 159 mm

Numeracja: czerwona, sześciocyfrowa:
P 210 019688

Awers: z prawej strony portret kobiety
w chustce w owalnym obramowaniu,
nadruk brązowy na jasnobrązowo-
zielonym poddruku irysowym

Rewers: widok parlamentu w Budapeszcie
od strony Dunaju, nadruk brązowy na
brązowym poddruku

Drukarnia: Magyar Pénzjegynyomda Rt.,
Budapest – MPRT

Ze zbiorów Macieja Borowskiego

banknot 1 000 000 000 pengő (10⁹ pengő)

emisja 18.03.1946 r.

Pozycja w katalogu światowym: P125

Data emisji: 18.03.1946

W obiegu: 13.05.1946 – 10.07.1946

Wymiary: 84 x 173 mm

Numeracja: czerwona, sześciocyfrowa:
R 292 024130

Awers: z lewej strony nominał wyrażony liczbowo w ozdobnym obramowaniu, z prawej portret kobiety na tle roślin w analogicznym obramowaniu, nadruk fioletowo-brązowy na pomarańczowo-różowym poddruku irysowym

Rewers: na środku nominał wyrażony słownie w obramowaniu, po bokach nominał liczbowo otoczony ornamentami roślinnymi, nadruk fioletowo-brązowy na pomarańczowo-różowym poddruku irysowym

Drukarnia: Magyar Pénzjegynyomda Rt.,
Budapeszt – MPRT

Ze zbiorów Macieja Borowskiego

banknot 10 000 milpengő (10¹⁰ pengő)

emisja 29.04.1946 r.

Pozycja w katalogu światowym: P126

Data emisji: 29.04.1946

W obiegu: 27.05.1946 - 31.07.1946

Wymiary: 83 x 170 mm

Numeracja: czerwona, sześciocyfrowa:
A 015 088859

Awers: z lewej strony napisy w owalnym obramowaniu, z prawej strony portret kobiety ozdobnym obramieniem oraz herb Węgier, nadruk ciemnoniebieski i czerwony na niebiesko-czerwonym poddruku irysowym

Rewers: na środku nominał wyrażony słownie i liczbowo w owalnym, ornamentalnym obramowaniu,

nadruk ciemnoniebieski na niebiesko-jasnobrązowym poddruku irysowym
Drukarnia: Magyar Pénzjegynyomda Rt.,
Budapest - MPRT

Ze zbiorów Macieja Borowskiego

banknot 100 000 milpengő (10¹¹ pengő)

emisja 29.04.1946 r.

Pozycja w katalogu światowym: P127

Data emisji: 29.04.1946

W obiegu: 03.06.1946 - 31.07.1946

Wymiary: 82 x 179 mm

Numeracja: czerwona, sześciocyfrowa:
B 090 043686

Awers: z prawej strony portret kobiety w stroju narodowym w ornamentalnym obramowaniu, nadruk ciemnozielony i czerwony na zielono-jasnobrązowym poddruku irysowym

Rewers: na środku herb Węgier otoczony ornamentyką ludową, nadruk ciemnozielony na zielono-jasnobrązowym poddruku irysowym

Drukarnia: Magyar Pénzjegynyomda Rt.,
Budapeszt - MPRT

Ze zbiorów Macieja Borowskiego

banknot 1 000 000 milpengő (10¹² pengő)

emisja 24.05.1946 r.

Pozycja w katalogu światowym: P128

Data emisji: 24.05.1946

W obiegu: 12.06.1946 - 31.07.1946

Wymiary: 85 x 168 mm

Numeracja: brak

Awers: z prawej strony portret L. Kossutha w ozdobnym obramowaniu, nadruk brązowy na żółtawym poddruku

Rewers: krajobraz z drzewami i wodą - wg obrazu G. Mészöly „Na brzegu jeziora Balaton”, druk brązowy

Drukarnia: Magyar Pénzjegynyomda Rt.,
Budapest - MPRT

Ze zbiorów Macieja Borowskiego

banknot 10 000 000 milpengő (10¹³ pengő)

emisja 24.05.1946 r.

Pozycja w katalogu światowym: P129

Data emisji: 24.05.1946

W obiegu: 18.06.1946 - 31.07.1946

Wymiary: 87 x 182 mm

Numeracja: brak

Awers: z lewej strony herb Węgier flankowany przez dwa anioły, z prawej portret L. Kossutha, ciemnobrązowy nadruk na niebieskim poddruku

Rwers: na środku gołębica z gałązką oliwną, druk ciemnobrązowy

Drukarnia: Magyar Pénzjegynyomda Rt., Budapeszt - MPRT

Ze zbiorów Macieja Borowskiego

banknot 100 000 000 milpengő (10¹⁴ pengő)

emisja 03.06.1946 r.

Pozycja w katalogu światowym: P130

Data emisji: 03.06.1946

W obiegu: 24.06.1946 – 31.07.1946

Wymiary: 80 x 160 mm

Numeracja: brak

Awers: z prawej strony portret kobiety
w chustce w owalnym obramowaniu,
nadruk zielony na jasnozielonym
poddruku

Rewers: widok parlamentu w Budapeszcie
od strony Dunaju, druk ciemnozielony

Drukarnia: Magyar Pénzjegynyomda Rt.,
Budapest – MPRt

Ze zbiorów Macieja Borowskiego

banknot 1 000 000 000 milpengő (10¹⁵ pengő)

emisja 03.06.1946 r.

Pozycja w katalogu światowym: P131

Data emisji: 03.06.1946

W obiegu: 27.06.1946 - 31.07.1946

Wymiary: 85 x 174 mm

Numeracja: brak

Awers: z lewej strony nominał wyrażony liczbowo w ozdobnym obramowaniu, z prawej portret kobiety na tle roślin w analogicznym obramowaniu, nadruk niebieski na niebieskim poddruku

Rwers: na środku nominał wyrażony słownie w obramowaniu, po bokach nominał liczbowo otoczony ornamentami roślinnymi, druk ciemnoniebieski

Drukarnia: Magyar Pénzjegynyomda Rt.,
Budapeszt - MPRT

Ze zbiorów Macieja Borowskiego

banknot 10 000 b. pengő (10¹⁶ pengő)

emisja 03.06.1946 r.

Pozycja w katalogu światowym: P132

Data emisji: 03.06.1946

W obiegu: 01.07.1946 – 31.07.1946

Wymiary: 83 x 172 mm

Numeracja: brak

Awers: z prawej strony portret kobiety w owalnym obramowaniu i herb Węgier, nadruk brązowy na fioletowym poddruku

Rewers: na środku nominał wyrażony słownie i liczbowo w owalnym, ornamentalnym obramowaniu, druk brązowy

Drukarnia: Magyar Pénzjegynyomda Rt., Budapest – MPRT

Ze zbiorów Macieja Borowskiego

banknot 100 000 b. pengő (10¹⁷ pengő)

emisja 03.06.1946 r.

Pozycja w katalogu światowym: P133

Data emisji: 03.06.1946

W obiegu: 02.07.1946 - 31.07.1946

Wymiary: 80 x 178 mm

Numeracja: brak

Awers: z prawej strony portret kobiety w stroju narodowym w ornamentalnym obramowaniu, nadruk brązowy na czerwonym poddruku

Rewers: na środku herb Węgier otoczony ornamentyką ludową, nadruk brązowy

Drukarnia: Magyar Pénzjegynyomda Rt., Budapeszt - MPRT

Ze zbiorów Macieja Borowskiego

banknot 1 000 000 b. pengő (10¹⁸ pengő)

emisja 1946 r.

Zbiory Węgierskiego Muzeum Narodowego,
Kolekcja Monet
Sygnatura: MNM É. D.50.1946.10

banknot 10 000 000 b. pengő (10¹⁹ pengő)

emisja 1946 r.

Zbiory Węgierskiego Muzeum Narodowego,
Kolekcja Monet
Sygnatura: MNM É. D.50.1946.13

banknot 100 000 000 b. pengő (10²⁰ pengő)

emisja 1946 r.

Zbiory Węgierskiego Muzeum Narodowego,
Kolekcja Monet
Sygnatura: MNM É. D.50.1946.14.

projekt banknotu 1 000 000 000 b. pengő (10²¹ pengő)

emisja 1946 r.

Zbiory Węgierskiego Muzeum Narodowego,
Kolekcja Monet
Sygnatura: MNM É. D.52.1950.1.

Inflacja w Polsce po II wojnie światowej

Pierwsze powojenne lata charakteryzowały się stosunkowo dużym i niekontrolowanym spadkiem wartości złotego, a było to skutkiem wysokich wydatków państwa przy stosunkowo niskich wpływach do budżetu. Wymiana pieniędzy z 1950 r. pozbawiła obywateli 2/3 oszczędności wpływając początkowo na osłabienie tendencji inflacyjnych. Jednak forsowna industrializacja realizowana w latach planu sześcioletniego owocowała znaczącym wzrostem inflacji: do 14,4% w 1952 i aż 41,9% w 1953 r. W kolejnych latach inflacja kształtowała się na stosunkowo niskim poziomie, a w latach 1954-1956 i w 1971 r. odnotowano nawet deflację.

Ponowny wybuch inflacji odnotowano na początku lat 80., a był on skutkiem załamania równowagi rynkowej oraz kryzysu społeczno-gospodarczego. W 1981 r. ceny wzrosły w stosunku do poprzedniego roku o 21,2%, ale w 1982 r. aż o 100,8%. Kolejne lata, do 1988 r. włącznie to okres galopującej inflacji na poziomie od kilkunastu do kilkudziesięciu procent rocznie, jednak w 1989 r., wraz

Projekt banknotu o nominale 5 000 000 zł niewprowadzonego do obiegu.

Maciej Szymczyk Dyrektor Muzeum Papiernictwa

ze zniesieniem kartek żywnościowych i uwolnieniem cen większości towarów, Polska weszła w okres hiperinflacji. Odnotowano wówczas spadek wartości pieniądza o 251,1%, a po zapoczątkowaniu reform rynkowych złoty uległ deprecjacji w 1990 r. aż o 585,8%.

Kolejne lata to powolne obniżanie tempa spadku wartości pieniądza, jednak na stałe Polska osiągnęła jednocyfrową inflację (5,5%) dopiero w 2001 r.

Największym skutkiem inflacji był spadek wartości oszczędności Polaków oraz wzrost nieufności obywateli do władz i polskiego pieniądza. Należy zaznaczyć, że do końca 1989 r. oprocentowanie wkładów oszczędnościowych było znacząco niższe od stopnia inflacji. Jednocześnie niższym oprocentowaniem cieszyli się kredytobiorcy. Sytuacja zmieniła się z początkiem 1990 r., kiedy stopy procentowe zostały urealnione.

banknot 500 złotych

emisja 16.12.1974 r.

Pozycja w katalogu światowym: P-145a.1,
P-145a.2

Data emisji: 16.12.1974

W obiegu: 16.12.1974 – 31.12.1996

Wymiary: 63 x 138 mm

Numeracja: czerwona, siedmiocyfrowa:
W 3430198

Awers: pośrodku Tadeusz Kościuszko,
druk w kolorze ciemnobrązowym
i oliwkowozielonym, poddruk w kolorze
oliwkowozielonym i pomarańczowym

Rewers: „ŻYWIAŁY BRONIA” – sztandar
Kosynierów z czasów insurekcji
kościuszkowskiej, druk w kolorze
brązowym, oliwkowozielonym
i pomarańczowym

Technika: wkłęsłodruk, offset

Autor: Andrzej Heidrich, ryt płyty: Barbara
Szymańska-Kowalska, gilosze: Jerzy
Kamiński

Drukarnia: PWPW, Warszawa

Znak wodny: umiejscowiony w polu
niezadrukowanym – orzeł (godło PRL)

Zbiory Muzeum Papiernictwa, **sygnatura:**

MD 33 N, numeracja: W 3430198

MD 247 N, numeracja: A 9507098

MD 248 N, numeracja: A 9507099

MD 249 N, numeracja: A 9507100

MD 250 N, numeracja: A 9507104

MD 251 N, numeracja: AA 3299160

MD 252 N, numeracja: AA 3299157

MD 253 N, numeracja: AA 2011243

MD 254 N, numeracja: AA 3249202

banknot 100 złotych

emisja 15.01.1975 r.

Pozycja w katalogu światowym: P-143a.1,
P-143a.2

Data emisji: 15.01.1975

W obiegu: 15.01.1975 – 31.12.1996

Wymiary: 63 x 138 mm

Numeracja: czerwona, siedmiocyfrowa:
L 4797445

Awers: z prawej strony Ludwik Waryński,
druk w kolorze ciemnobrązowym,
poddruk w kolorze żółtym i czerwonym

Rewers: winieta pisma „PROLETARYAT”
z 1883 roku na tle sztandarów, druk
w kolorze brązowym, czerwonym
i różowym

Technika: wkłęsłodruk, offset

Autor: Andrzej Heidrich, rytł płyty:
Bogusław Brandt, gilosze: Jerzy Kamiński

Drukarnia: PWPW, Warszawa

Znak wodny: umiejscowiony w polu
niezadrukowanym – orzeł (godło PRL)

Zbiory Muzeum Papiernictwa, **sygnatura:**

MD 34 N, numeracja: L 4797445

MD 291 N, numeracja: H 6698328

MD 292 N, numeracja: H 6698353

MD 293 N, numeracja: H 7894692

MD 294 N, numeracja: H 6698329

MD 295 N, numeracja: AC 5381823

MD 296 N, numeracja: AC 5381846

MD 297 N, numeracja: AC 5381877

MD 298 N, numeracja: AC 5381894

banknot 50 złotych

emisja 09.05.1975 r.

Pozycja w katalogu światowym: P-142a.1,
P-142a.2

Data emisji: 09.05.1975

W obiegu: 25.11.1975 – 01.01.1995

Wymiary: 63 x 138 mm

Numeracja: czerwona, siedmiocyfrowa:
F 8779325

Awers: pośrodku Karol Świerczewski,
druk w kolorze ciemnozielonym khaki
i czarnym, poddruk w kolorze ochrowym
i zielonym

Rewers: Order Krzyża Grunwaldu, druk
w kolorze czarnym, ochrowym i zielonym

Technika: wkłęsłodruk, offset

Autor: Andrzej Heidrich, ryt płyty: Edward
Konecki, gilosze: Jerzy Kamiński

Drukarnia: PWPW, Warszawa

Znak wodny: umiejscowiony w polu
niezadrukowanym – orzeł (godło PRL)

Zbiory Muzeum Papiernictwa, **sygnatura:**

MD 35 N, numeracja: F 8779325

MD 319 N, numeracja: A 7768567

MD 320 N, numeracja: A 7768576

MD 321 N, numeracja: A 7768563

MD 322 N, numeracja: A 0292969

MD 323 N, numeracja: BD 0000088

MD 324 N, numeracja: BD 0000086

MD 325 N, numeracja: BD 0000085

MD 326 N, numeracja: BD 0000087

banknot 1000 złotych

emisja 02.07.1975 r.

Pozycja w katalogu światowym: P-146a.1,
P-146a.2

Data emisji: 02.07.1975

W obiegu: 02.07.1975 - 31.12.1996

Wymiary: 63 x 138 mm

Numeracja: czerwona, siedmiocyfrowa:
Y 1220401

Awers: z prawej strony Mikołaj Kopernik,
druk w kolorze ciemnoniebieskim
i fioletowym, poddruk w kolorze żółtym
i jasnoniebieskim

Rewers: kopernikański układ
heliocentryczny, druk w kolorze
niebieskim i żółtym

Technika: wkłęsłodruk, offset

Autor: Andrzej Heidrich, ryt płyty:
Bogusław Brandt, gilosze: Jerzy Kamiński

Drukarnia: PWPW, Warszawa

Znak wodny: umiejscowiony w polu
niezadrukowanym - orzeł (godło PRL)

Zbiory Muzeum Papiernictwa, **sygnatura:**

MD 36 N, numeracja: Y 1220401

MD 231 N, numeracja: P 5814623

MD 232 N, numeracja: P 4619113

MD 233 N, numeracja: P 4619114

MD 234 N, numeracja: P 4619115

MD 235 N, numeracja: AB 5745444

MD 236 N, numeracja: AB 5745442

MD 237 N, numeracja: AB 5745443

MD 238 N, numeracja: AB 5745441

banknot 200 złotych

emisja 25.05.1976 r.

Pozycja w katalogu światowym: P-144a.1,
P-144a.2

Data emisji: 25.05.1976

W obiegu: 19.07.1976 – 31.12.1996

Wymiary: 63 x 138 mm

Numeracja: czerwona, siedmiocyfrowa:
L 1417161

Awers: z prawej strony Jarosław
Dąbrowski, druk w kolorze
ciemnofioletowym i zielonym khaki,
poddruk w kolorze pomarańczowym,
różowym i jasnoniebieskim

Rewers: Pomnik Bohaterów Komuny
Paryskiej na cmentarzu Père Lachaise,
druk w kolorze stalowoszarym,
fioletowym, pomarańczowym
i jasnoniebieskim

Technika: wkładodruk, offset

Autor: Andrzej Heidrich, ryt płyty: awers
– Barbara Szymańska-Kowalska, rewers
– Jan Maciej Kopecki

Drukarnia: PWPW, Warszawa

Znak wodny: umiejscowiony w polu
niezadrukowanym – orzeł (godło PRL)

Zbiory Muzeum Papiernictwa, **sygnatura:**

MD 38 N, numeracja: L 1417161

MD 267 N, numeracja: D 8150867

MD 268 N, numeracja: D 8150878

MD 269 N, numeracja: D 8150866

MD 270 N, numeracja: D 8150865

MD 271 N, numeracja: AF 0400155

MD 272 N, numeracja: AF 0400156

MD 273 N, numeracja: AF 0400154

MD 274 N, numeracja: AF 0400099

banknot 2000 złotych

emisja 01.05.1977 r.

Pozycja w katalogu światowym: P-147a

Data emisji: 01.05.1977

W obiegu: 11.07.1977 - 31.12.1996

Wymiary: 63 x 138 mm

Numeracja: czerwona, siedmiocyfrowa:
E 6370170

Awers: z prawej strony Mieszko I, druk w kolorze czarnym, poddruk w kolorze pomarańczowym i jasnoniebieskim

Rwers: pośrodku Bolesław Chrobry, druk w kolorze czarnym, szarym i pomarańczowym

Technika: wkłęsłodruk, offset

Autor: Andrzej Heidrich, ryt płyty: awers - Edward Konecki, rwers - Barbara Szymańska-Kowalska, gilozse: awers - Jerzy Kamiński, rwers - Jan Moczydłowski

Drukarnia: PWPW, Warszawa

Znak wodny: umiejscowiony w polu niezadrukowanym - orzeł (godło PRL)

Zbiory Muzeum Papiernictwa, **sygnatura:**

MD 40 N, numeracja: E 6370170

MD 215 N, numeracja: A 5727402

MD 216 N, numeracja: A 3311655

MD 217 N, numeracja: A 3311656

MD 218 N, numeracja: A 3311711

banknot 10 złotych

emisja 01.06.1982 r.

Pozycja w katalogu światowym: P-148a

Data emisji: 01.06.1982

W obiegu: 25.05.1982 - 01.01.1995

Wymiary: 63 x 138 mm

Numeracja: czerwona, siedmiocyfrowa:
A 1060305

Awers: pośrodku Józef Bem, druk
w kolorze czarnym, zielonym i niebieskim

Rewers: rysunek ornamentalny
z nominałem wyrażonym liczbowo
i słownie, druk w kolorze czarnym,
zielonym i niebieskim

Technika: offset

Autor: Andrzej Heidrich, ryt płyty: Jan Maciej
Kopecki, gilosze: Jan Moczydłowski

Drukarnia: PWPW, Warszawa

Znak wodny: bieżący, wielotonowy,
przenikające kółka i trójkąty
w kwadratach

Zbiory Muzeum Papiernictwa, **sygnatura:**

MD 47 N, numeracja: A 1060305

MD 353 N, numeracja: R 2708125

MD 354 N, numeracja: R 2708133

MD 355 N, numeracja: R 2708134

MD 356 N, numeracja: R 2708132

MD 357 N, numeracja: R 2708131

MD 358 N, numeracja: R 2708130

MD 359 N, numeracja: R 2708128

MD 360 N, numeracja: R 2708129

MD 361 N, numeracja: R 2708127

MD 362 N, numeracja: R 2708126

MD 376 N, numeracja: A 6051529

MD 377 N, numeracja: B 0274245

MD 452 N, numeracja: C 0138112

banknot 20 złotych

emisja 01.06.1982 r.

Pozycja w katalogu światowym: P-149a.1,

P-149a.2

Data emisji: 01.06.1982

W obiegu: 25.05.1982 – 01.01.1995

Wymiary: 63 x 138 mm

Numeracja: czerwona, siedmiocyfrowa:

D 2164491

Awers: pośrodku Romuald Traugutt, druk w kolorze ciemnobrązowym, liliowym, żółtym i jasnoniebieskim

Rewers: rysunek ornamentalny z nominałem wyrażonym liczbowo i słownie, druk w kolorze ciemnofioletowym, fioletowoliliowym, zielonym, różowym i pomarańczowym

Technika: offset

Autor: Andrzej Heidrich, ryt płyty: Jacek

Kanior, gilosze: Jan Moczydłowski

Drukarnia: PWPW, Warszawa

Znak wodny: bieżący, wielotonowy, przenikające kółka i trójkąty w kwadratach

Zbiory Muzeum Papiernictwa, **sygnatura:**

MD 48 N, numeracja: D 2164491

MD 49 N, numeracja: AA 4405970

MD 343 N, numeracja: M 1900395

MD 344 N, numeracja: M 1900397

MD 345 N, numeracja: M 1900396

MD 346 N, numeracja: M 1900398

MD 347 N, numeracja: M 1900399

MD 348 N, numeracja: AR 1750214

MD 349 N, numeracja: AR 1750497

MD 350 N, numeracja: AR 1750491

MD 351 N, numeracja: AR 1750489

MD 352 N, numeracja: AR 1750487

MD 368 N, numeracja: AU 7087731

MD 369 N, numeracja: A 0822169

MD 453 N, numeracja: E 6216668

banknot 5000 złotych

emisja 01.06.1982 r.

Pozycja w katalogu światowym: P-150a.1,
P-150a.2

Data emisji: 01.06.1982

W obiegu: 25.05.1982 – 31.12.1996

Wymiary: 63 x 138 mm

Numeracja: czerwona, siedmiocyfrowa:
A 3742878

Awers: z prawej strony Fryderyk Chopin,
druk w kolorze ciemnozielonym, poddruk
w kolorze brązowym, pomarańczowym
i zielonym

Rewers: fragment partytury Poloneza, druk
wielobarwny z przewagą koloru zielonego

Technika: wkładodruk, offset

Autor: Andrzej Heidrich, ryt płyty: Bogusław
Brandt, gilozje: Jan Moczydłowski

Drukarnia: PWPW, Warszawa

Znak wodny: umiejscowiony w polu
niezadrukowanym – orzeł (godło PRL)

Zbiory Muzeum Papiernictwa, **sygnatura:**

MD 56 N, numeracja: A 3742878

MD 199 N, numeracja: B 0665589

MD 200 N, numeracja: B 1896535

MD 201 N, numeracja: B 1895991

MD 202 N, numeracja: B 1895990

MD 203 N, numeracja: CK 0200607

MD 204 N, numeracja: CK 0200608

MD 205 N, numeracja: CK 0200609

MD 206 N, numeracja: CK 0200610

MD 386 N, numeracja: DK 4046450

MD 450 N, numeracja: CB 0473320

banknot 10 000 złotych

emisja 01.02.1987 r.

Pozycja w katalogu światowym: P-151a

Data emisji: 01.02.1987

W obiegu: 04.02.1987 – 31.12.1996

Wymiary: 63 x 138 mm

Numeracja: czerwona, siedmiocyfrowa:
B 3482904

Awers: z lewej strony bliżej środka
Stanisław Wyspiański, druk w kolorze
granatowym, czerwono-brązowym
i czarnym, poddruk w kolorze
fioletowo-liliowym i zielonym

Rewers: planty krakowskie z obrazu
Wyspiańskiego „Planty o świetle”, druk
w kolorze czarnym, granatowym
i fioletowo-liliowym

Technika: wkłęsłodruk, offset

Autor: Andrzej Heidrich, ryt płyty: Jan Maciej
Kopecki, gilosze: Jan Moczydłowski

Drukarnia: PWPW, Warszawa

Znak wodny: umiejscowiony w polu
niezadrukowanym – orzeł (godło PRL)

Zbiory Muzeum Papiernictwa, **sygnatura:**

MD 61 N, numeracja: B 3482904

MD 187 N, numeracja: F 2150392

MD 188 N, numeracja: F 2150391

MD 189 N, numeracja: F 2150390

MD 190 N, numeracja: F 2150389

banknot 20 000 złotych

emisja 01.02.1989 r.

Pozycja w katalogu światowym: P-152a.1,P-152a.2

Data emisji: 01.02.1989

W obiegu: 31.01.1989 - 31.12.1996

Wymiary: 63 x 138 mm

Numeracja: czerwona, siedmiocyfrowa:
A 5496804

Awers: z prawej strony Maria Skłodowska-Curie, druk w kolorze brązowym, poddruk w kolorze ochrowobrązowym i pomarańczowym

Rewers: pierwszy polski reaktor jądrowy „Ewa”, druk w kolorze brązowym, czerwono-brązowym, pomarańczowym i żółtym

Technika: wkłęsłodruk, offset

Autor: Andrzej Heidrich, ryt płyty: Wanda Morycińska-Zajdel

Drukarnia: PWPW, Warszawa

Znak wodny: umiejscowiony w polu niezadrukowanym - orzeł (godło PRL)

Zbiory Muzeum Papiernictwa, **sygnatura:**

MD 67 N, numeracja: A 5496804

MD 179 N, numeracja: C 0200524

MD 180 N, numeracja: C 0200653

MD 181 N, numeracja: C 0050702

MD 182 N, numeracja: C 0050703

MD 183 N, numeracja: AN 3680118

MD 184 N, numeracja: AN 3680117

MD 185 N, numeracja: AN 3680120

MD 186 N, numeracja: AN 3680121

MD 444 N, numeracja: S 2326986

MD 451 N, numeracja: AK 5790837

banknot 50 000 złotych

emisja 01.12.1989 r.

Pozycja w katalogu światowym: P-153a,
P-153b

Data emisji: 01.12.1989

W obiegu: 15.11.1989 – 31.07.1994

Wymiary: 63 x 138 mm

Numeracja: czerwonona, siedmiocyfrowa:
A 4915999

Awers: z lewej strony bliżej środka
Stanisław Staszic, druk w kolorze
brązowym i ciemnozielonym, poddruk
w kolorze jasnobrązowym, szarym
i zielonym

Rwers: pałac Staszica w Warszawie, druk
w kolorze brązowym, zielonym i szarym

Technika: wkłęsłodruk, offset

Autor: Andrzej Heidrich, ryt płyty; Jan Maciej
Kopecki, gilosze; Paweł Kosiński

Drukarnia: PWPW, Warszawa

Znak wodny: umiejscowiony w polu
niezadrukowanym – orzeł (godło PRL)

Zbiory Muzeum Papiernictwa, **sygnatura:**

MD 68 N, numeracja: A 4915999

MD 167 N, numeracja: T 0500004

MD 168 N, numeracja: H 1900211

MD 169 N, numeracja: H 1900212

MD 170 N, numeracja: H 1900213

MD 171 N, numeracja: AA 0000717

MD 172 N, numeracja: AA 0000722

MD 173 N, numeracja: AA 0000725

MD 174 N, numeracja: AA 0500602

banknot 200 000 złotych

emisja 18.11.1989 r.

Pozycja w katalogu światowym: P-155a

Data emisji: 18.11.1989

W obiegu: 30.11.1989 - 15.05.1991

Wymiary: 64 x 135 mm

Numeracja: czerwona, siedmiocyfrowa:
B 3734740

Awers: rysunek ornamentalny, z prawej strony godło w giloszowej rozecie, druk w kolorze czarnym o odcieniu fioletu, czerwonym, ochrowożółtym i jasnofioletowym

Rwers: panorama Warszawy, druk w kolorze fioletowym i brązowożółtym

Technika: offset

Autor: Andrzej Heidrich, gilosze: Jan Moczydłowski

Drukarnia: PWPW, Warszawa

Znak wodny: bieżący, dwutonowy, przenikające kółka i trójkąty w kwadratach

Zbiory Muzeum Papiernictwa, **sygnatura:**

MD 69 N, numeracja: B 3734740

MD 147 N, numeracja: L 0150139

MD 148 N, numeracja: L 0150137

MD 149 N, numeracja: L 0150138

MD 150 N, numeracja: L 0150136

MD 446 N, numeracja: D 2120454

banknot 100 000 złotych

emisja 01.02.1990 r.

Pozycja w katalogu światowym: P-154a,
P-154b

Data emisji: 01.02.1990

W obiegu: 26.02.1990 – 15.10.1994

Wymiary: 63 x 138 mm

Numeracja: czerwona, siedmiocyfrowa:
A 0700704

Awers: z prawej strony Stanisław Moniuszko, druk w kolorze granatowym, poddruk w kolorze zielonym, niebieskim, liliowofioletowym i ochrowym

Rwers: z lewej strony Teatr Wielki w Warszawie, druk w kolorze granatowym, poddruk w kolorze zielonym, niebieskim, liliowofioletowym i ochrowym

Technika: wkłěstodruk, offset

Autor: Andrzej Heidrich, ryt płyty: prof. Trento Cionini

Drukarnia: PWPW, Warszawa

Znak wodny: umiejscowiony w polu niezadrukowanym – orzeł (godło PRL)

Zbiory Muzeum Papiernictwa, **sygnatura:**

MD 151 N, numeracja: A 0700704

MD 152 N, numeracja: A 0700850

MD 153 N, numeracja: A 0700933

MD 154 N, numeracja: A 0700708

MD 155 N, numeracja: AG 1500737

MD 156 N, numeracja: AG 1500764

MD 157 N, numeracja: AG 1500736

MD 158 N, numeracja: AG 1500738

MD 445 N, numeracja: M 0369570

banknot 500 000 złotych

emisja 20.04.1990 r.

Pozycja w katalogu światowym: P-156a,
P-156b

Data emisji: 20.04.1990

W obiegu: 01.08.1990 – 31.07.1994

Wymiary: 63 x 138 mm

Numeracja: czerwona, siedmiocyfrowa:
C 0700347

Awers: z lewej strony bliżej środka
Henryk Sienkiewicz, druk w kolorze
ciemnozielonym i czarnym, poddruk
w kolorze ochrowobrązowym, liliowym
i jasnozielonym

Rewers: herb – symbol „Trylogii” (trzy
książki na tarczy, za tarczą panoplia),
druk w kolorze ciemnozielonym
i czarnym, poddruk w kolorze
ochrowobrązowym, liliowym
i jasnozielonym

Technika: wkłęsłodruk, offset

Autor: Andrzej Heidrich, ryt płyty: prof.
Trento Cionini

Drukarnia: PWPW, Warszawa; serie: A, B,
C drukowane w NRD

Znak wodny: umiejscowiony w polu
niezadrukowanym – orzeł (godło PRL)

Zbiory Muzeum Papiernictwa, **sygnatura:**

MD 135 N, numeracja: C 0700347

MD 136 N, numeracja: C 0700316

MD 137 N, numeracja: C 0700318

MD 138 N, numeracja: C 0700345

MD 139 N, numeracja: AD 6476219

MD 140 N, numeracja: AD 6476220

MD 141 N, numeracja: AD 6476113

MD 142 N, numeracja: AD 6476112

banknot 1 000 000 złotych

emisja 15.02.1991 r.

Pozycja w katalogu światowym: P-157a

Data emisji: 15.02.1991

W obiegu: 22.04.1991 - 31.07.1994

Wymiary: 63 x 138 mm

Numeracja: czerwona, siedmiocyfrowa:
E 3336479

Awers: z prawej strony Władysław Reymont, druk w kolorze brązowym i fioletowym, poddruk irysowy fioletowo-różowo-oliwkowy

Rewers: pejzaż wiejski z rozłożystym drzewem na pierwszym planie, druk w kolorze brązowym, poddruk irysowy fioletowo-różowo-oliwkowy

Technika: wkłęsłodruk, offset

Autor: Andrzej Heidrich, ryt płyty: Barbara Szymańska-Kowalska

Drukarnia: PWPW, Warszawa

Znak wodny: umiejscowiony w polu niezadrukowanym - orzeł (godło PRL)

Zbiory Muzeum Papiernictwa, **sygnatura:**

MD 127 N, numeracja: E 3336479

MD 128 N, numeracja: E 3336480

MD 129 N, numeracja: E 3335477

MD 130 N, numeracja: E 3335478

banknot 2 000 000 złotych

emisja 14.08.1992 r.

Pozycja w katalogu światowym: P-158a,
P-158b

Data emisji: 14.08.1992

W obiegu: 10.11.1992 – 31.07.1994

Wymiary: 63 x 138 mm

Numeracja: czerniona, siedmiocyfrowa:
A 1052229

Awers: z lewej strony bliżej środka
Ignacy Jan Paderewski, druk w kolorze
szarym i fioletowym, poddruk w kolorze
ochrowym, niebieskim, różowym
i zielonym

Rewers: godło z 1919 roku otoczone
gałązkami w kombinacji giloszowej,
druk w kolorze szarym, zielonym,
różowym, ochrowożółtym
i niebieskim, w serii A błąd w słowie
„KONSTYTUCYJY”, poprawiony w serii B
na „KONSTYTUCYJNY”.

Technika: wkłęsłodruk, offset

Autor: Andrzej Heidrich, ryt płyty: Jan Maciej
Kopecki, gilosze: Jerzy Kamiński

Drukarnia: PWPW, Warszawa

Znak wodny: umiejscowiony w polu
niezadrukowanym – orzeł (godło PRL)

Zbiory Muzeum Papiernictwa, **sygnatura:**

MD 115 N, numeracja: B 4764891

MD 116 N, numeracja: B 4764894

MD 117 N, numeracja: B 2547908

MD 118 N, numeracja: B 4764888

MD 119 N, numeracja: A 1234209

MD 120 N, numeracja: A 1052169

MD 121 N, numeracja: A 1052229

MD 122 N, numeracja: A 1058522

projekt banknotu 5 000 000 złotych

emisja 12.05.1995 r.

Data emisji: 12.05.1995 (26.04.2006)

W obiegu: nie wprowadzony do obiegu

Wymiary: 63 x 138 mm

Numeracja: czerwona, siedmiocyfrowa:
AH 0007030

Banknot nie został zrealizowany ze względu na przeprowadzoną w 1995 r. denominację. Oficjalna numerowana replika banknotu została wyemitowana w 26.04.2006 roku w ilości 7500 sztuk za zgodą Narodowego Banku Polskiego.

Awers: z prawej strony marszałek Józef Piłsudski

Rewers: z lewej strony bliżej środka Krzyż Wielkiego Orderu Virtuti Militari

Autor: Andrzej Heidrich

Drukarnia: PWPW, Warszawa

Znak wodny: umiejscowiony, stylizowana głowa orła w koronie, pod nią litery RP

Zbiory Muzeum Papiernictwa, **sygnatura:**

MD 631 N, numeracja: CM 0007184

MD 632 N, numeracja: AH 0007030

Karolina Dyjas Dział Papiernictwa w Muzeum Papiernictwa

Upadek Związku Radzieckiego doprowadził do stopniowego rozpadu Jugosławii, odgrywającej kiedyś kluczową rolę w bloku państw wschodnich. Napięcia polityczne i przede wszystkim wojna, która rozlała się po terenach byłej Jugosławii doprowadziły do ruiny gospodarkę. W latach 1992-1994 Federalna Republika Jugosławii (FRJ) doświadczyła długiego, 22 miesięcznego, okresu hiperinflacji. W styczniu 1994 roku osiągnęła ona swój szczyt – 313 milionów procent miesięcznie. Zaś przeliczona w skali rocznej osiągnęła 116.546 miliardów procent, czyli $1,16 \times 10^{15}\%$. Czas potrzebny do podwojenia cen wynosił zaledwie 1,41 dnia. Niszczycielska hiperinflacja spowodowała drastyczne pogorszenie wszystkich wskaźników ekonomicznych. W 1993 roku nastąpił spadek PKB o 30%, spadek inwestycji i produkcji przemysłowej o 37%, a bezrobocie sięgnęło poziomu 24,1%. Dinar jugosłowiański praktycznie nie był używany (posługiwano się powszechnie niemieckimi markami lub dolarami USA), jednak formalnie był jednostką monetarną tego kraju. W styczniu 1994 r. dokonano tam dwóch denominacji, najpierw 1 stycznia w proporcji 1:1 000 000 000. Wraz z dalszym spadkiem wartości „nowego” dinara, przeprowadzono drugą, 24 stycznia, zrównując go z marką niemiecką, co oznaczało de facto denominację w proporcji około 1:10 000 000 – 1:13 000 000.

Hiperinflacja towarzysząca upadkowi Jugosławii

Banknoty zaprezentowane w katalogu obejmują dwie emisje inflacyjne dinara jugosłowiańskiego z 1992 i 1993 r. (według klasyfikacji ISO 4217 – YUR i YUO) z najwyższym nominałem 500 000 000 000 dinarów jugosłowiańskich (YUO).

banknot 100 dinarów jugosłowiańskich (YUR)

emisja 1992 r.

Pozycja w katalogu światowym: P-112a

Data emisji: 1992

W obiegu: 07.1992 - 09.1993

Wymiary: 72 x 151 mm

Numeracja: czerwona, siedmiocyfrowa:
AH 5757222

Awers: z lewej młoda kobieta w chustce,
pośrodku monogram Banku Narodowego,
kolorystyka: jasnoniebiesko-szara
Rewers: stylizowany kłos pszenicy,
kolorystyka: jasnoniebieska-szaro-
fioletowa

Autor: N. Hrvanović, D. Andrić, P. Medecijan,
R. Obradović

Drukarnia: Zavod za Izradu Novčanica
i Kovanog, Belgrade (Jugosławia) - ZINKB

Znak wodny: umiejscowiony w polu niezadrukowanym - popiersie młodej kobiety w chustce

Ze zbiorów Macieja Borowskiego

banknot 500 dinarów jugosłowiańskich (YUR)

emisja 1992 r.

Pozycja w katalogu światowym: P-113a

Data emisji: 1992

W obiegu: 07.1992 – 09.1993

Wymiary: 75 x 159 mm

Numeracja: czerwona, siedmiocyfrowa:

AF 4211733

Awers: z lewej młody mężczyzna, pośrodku monogram Banku Narodowego, kolorystyka: fioletowo-liliowa

Rewers: krajobraz górski, kolorystyka: fioletowo-liliowo-błękitna

Autor: N. Hrvanović, D. Andrić, P. Medecijan, R. Obradović

Drukarnia: Zavod za Izradu Novčanica i Kovanog, Belgrade (Jugostawia) – ZINKB

Znak wodny: umiejscowiony w polu niezadrukowanym – popiersie młodzieńca

Ze zbiorów Macieja Borowskiego

banknot 1000 dinarów jugosłowiańskich (YUR)

emisja 1992 r.

Pozycja w katalogu światowym: P-114a

Data emisji: 1992

W obiegu: 07.1992 - 09.1993

Wymiary: 78 x 163 mm

Numeracja: czerwona, siedmiocyfrowa:
AA 7223660

Awers: z lewej Nikola Tesla, pośrodku monogram Banku Narodowego, kolorystyka: czerwono-pomarańczowo-liliowa

Rwers: transformator wysokiej częstotliwości, kolorystyka: czerwono-pomarańczowa

Autor: D. Andrić, P. Medecijan, R. Obradović
Drukarnia: Zavod za Izradu Novčanica i Kovanog, Belgrade (Jugosławia) – ZINKB

Znak wodny: umiejscowiony w polu niezadrukowanym – popiersie Nikoli Tesli

Ze zbiorów Macieja Borowskiego

banknot 5000 dinarów jugostawiańskich (YUR)

emisja 1992 r.

Pozycja w katalogu światowym: P-115a

Data emisji: 1992

W obiegu: 07.1992 – 09.1993

Wymiary: 80 x 167 mm

Numeracja: czerwona, siedmiocyfrowa:
AE 6157521

Awers: z lewej Ivo Andrić, pośrodku monogram Banku Narodowego, kolorystyka: zielono-oliwkowo-fioletowa

Rewers: kamienny most na rzece Drina i widok miasta Višegrad, kolorystyka: zielono-oliwkowa

Drukarnia: Zavod za Izradu Novčanica i Kovanog, Belgrade (Jugostawia) – ZINKB

Autor: D. Andrić, A. Dimitrijević, P. Medecijan, R. Obradović

Znak wodny: umiejscowiony w polu niezadrukowanym – popiersie Ivo Andrića

Ze zbiorów Macieja Borowskiego

banknot 10 000 dinarów jugosłowiańskich (YUR)

emisja 1992 r.

Pozycja w katalogu światowym: P-116a

Data emisji: 1992

W obiegu: 07.1992 - 09.1993

Wymiary: 65 x 138 mm

Numeracja: czerwona, siedmiocyfrowa:
AE 9246932

Awers: z lewej młoda dziewczyna,
pośrodku monogram Banku Narodowego,
kolorystyka: odcienie brązu

Rewers: z prawej bliżej środka
abstrakcyjny rysunek – koło wypełnione
literami, liczbami i kwadracikami,
kolorystyka: odcienie brązu i koloru
łososiowego

Drukarnia: Zavod za Izradu Novčanica
i Kovanog, Belgrade (Jugosławia) – ZINKB

Autor: D. Andrić, N. Hrvanović, P. Medecijan,
R. Obradović

Znak wodny: umiejscowiony w polu niezadrukowanym – popiersie młodej dziewczyny

Ze zbiorów Macieja Borowskiego

banknot 50 000 dinarów jugosłowiańskich (YUR)

emisja 1992 r.

Pozycja w katalogu światowym: P-117a

Data emisji: 1992

W obiegu: 07.1992 – 09.1993

Wymiary: 70 x 148 mm

Numeracja: czerwona, siedmiocyfrowa:
AA 7021068

Awers: z lewej mały chłopiec, pośrodku monogram Banku Narodowego, kolorystyka: zielono-fioletowa

Rewers: z prawej bliżej środka dwie róże kolorystyka: zielono-niebiesko-brązowa

Drukarnia: Zavod za Izradu Novčanica i Kovanog, Belgrade (Jugosławia) – ZINKB

Autor: D. Andrić, P. Medecijan, R. Obradović

Znak wodny: umiejscowiony w polu niezadrukowanym – popiersie małego chłopca

Ze zbiorów Macieja Borowskiego

banknot 100 000 dinarów jugosłowiańskich (YUR)

emisja 1993 r.

Pozycja w katalogu światowym: P-118a

Data emisji: 1993

W obiegu: 1993 - 09.1993

Wymiary: 70 x 150 mm

Numeracja: czerwona, siedmiocyfrowa:
AA 7034357

Awers: z lewej młoda kobieta w chustce,
pośrodku monogram Banku Narodowego,
kolorystyka: oliwkowo-pomarańczowa

Rewers: pośrodku trzy słoneczniki, kolo-
rystyka: oliwkowo-pomarańczowo-żółta

Drukarnia: Zavod za Izradu Novčanica
i Kovanog, Belgrade (Jugosławia) - ZINKB

Autor: D. Andrić, N. Hrvanović, P. Medecijan,
R. Obradović

Znak wodny: umiejscowiony w polu niezadrukowanym - popiersie młodej kobiety w chustce

Ze zbiorów Macieja Borowskiego

banknot 500 000 dinarów jugostowiańskich (YUR)

emisja 1993 r.

Pozycja w katalogu światowym: P-119a

Data emisji: 1993

W obiegu: 1993 – 09.1993

Wymiary: 76 x 158 mm

Numeracja: czerwona, siedmiocyfrowa:
AC 1627451

Awers: z lewej młody chłopak, pośrodku monogram Banku Narodowego, kolorystyka: niebiesko-fioletowo-pomarańczowa

Rewers: ośnieżona stacja narciarska Kopnik, kolorystyka: pomarańczowo-niebieska

Drukarnia: Zavod za Izradu Novčanica i Kovanog, Belgrade (Jugostawia) – ZINKB

Autor: D. Andrić, N. Hrvanović, P. Medecijan, R. Obradović

Znak wodny: umiejscowiony w polu niezadrukowanym – popiersie młodzieńca

Ze zbiorów Macieja Borowskiego

banknot 1 000 000 dinarów jugosłowiańskich (YUR)

emisja 1993 r.

Pozycja w katalogu światowym: P-120a

Data emisji: 1993

W obiegu: 1993 - 09.1993

Wymiary: 70 x 145 mm

Numeracja: czerwona, siedmiocyfrowa:
AA 0174306

Awers: z lewej mały chłopiec, pośrodku monogram Banku Narodowego, kolorystyka: fioletowo-niebiesko-pomarańczowo-czerwona

Rewers: dwa kwiaty irysa, kolorystyka: fioletowo-pomarańczowo-turkusowa

Drukarnia: Zavod za Izradu Novčanica i Kovanog, Belgrade (Jugosławia) - ZINKB

Autor: D. Andrić, P. Medecijan, R. Obradović

Znak wodny: umiejscowiony w polu niezadrukowanym - popiersie małego chłopca

Ze zbiorów Macieja Borowskiego

banknot 5 000 000 dinarów jugostowiańskich (YUR)

emisja 1993 r.

Pozycja w katalogu światowym: P-121a

Data emisji: 1993

W obiegu: 1993 – 09.1993

Wymiary: 78 x 163 mm

Numeracja: czerwona, siedmiocyfrowa:
AG 2713514

Awers: z lewej Nikola Tesla, pośrodku monogram Banku Narodowego, kolorystyka: fioletowo- niebiesko-ugrowa

Rewers: z lewej transformator wysokiej częstotliwości, z prawej elektrownia wodna, kolorystyka: fioletowo-niebiesko-ugrowa

Drukarnia: Zavod za Izradu Novčanica i Kovanog, Belgrade (Jugostawia) – ZINKB

Autor: D. Andrić, P. Medecijan, R. Obradović

Znak wodny: umiejscowiony w polu niezadrukowanym – popiersie Nikoli Tesli

Ze zbiorów Macieja Borowskiego

banknot 10 000 000 dinarów jugosłowiańskich (YUR)

emisja 1993 r.

Pozycja w katalogu światowym: P-122a

Data emisji: 1993

W obiegu: 1993 - 09.1993

Wymiary: 80 x 168 mm

Numeracja: czerwona, siedmiocyfrowa:
AA 2318682

Awers: z lewej Ivo Andrić, pośrodku monogram Banku Narodowego, kolorystyka: szarozielono-brązowa

Rewers: budynek Biblioteki Narodowej, kolorystyka: szarozielono-czerwona

Drukarnia: Zavod za Izradu Novčanica i Kovanog, Belgrade (Jugosławia) - ZINKB

Autor: D. Andrić, A. Dimitrijević, P. Medecijan, R. Obradović

Znak wodny: umiejscowiony w polu niezadrukowanym - popiersie Ivo Andrića

Ze zbiorów Macieja Borowskiego

banknot 50 000 000 dinarów jugostawiańskich (YUR)

emisja 1993 r.

Pozycja w katalogu światowym: P-123

Data emisji: 1993

W obiegu: 1993 – 09.1993

Wymiary: 65 x 138 mm

Numeracja: czerwona, siedmiocyfrowa:
AB 5140096

Awers: z lewej młoda dziewczyna,
pośrodku monogram Banku Narodowego,
kolorystyka: grafitowo-pomarańczowa

Rewers: budynek Uniwersytetu
w Belgradzie, kolorystyka: grafitowo-
pomarańczowa

Drukarnia: Zavod za Izradu Novčanica
i Kovanog, Belgrade (Jugostawia) – ZINKB

Autor: D. Andrić, D. Matić, P. Medecijan,
R. Obradović

Znak wodny: umiejscowiony w polu
niezadrukowanym – popiersie młodej
dziewczyny

Ze zbiorów Macieja Borowskiego

banknot 100 000 000 dinarów jugosłowiańskich (YUR)

emisja 1993 r.

Pozycja w katalogu światowym: P-124a

Data emisji: 1993

W obiegu: 1993 - 09.1993

Wymiary: 78 x 165 mm

Numeracja: czerwona, siedmiocyfrowa:
AE 0683610

Awers: z lewej młodzieniec, pośrodku monogram Banku Narodowego, kolorystyka: ciemnofioletowa i szaroniebieska

Rewers: budynek Akademii Nauk, kolorystyka: ciemnobrązowo-fioletowa i szaro-niebieska

Drukarnia: Zavod za Izradu Novčanica i Kovanog, Belgrade (Jugostawia) - ZINKB

Autor: D. Andrić, N. Hrvanović, P. Medecijan, R. Obradović

Znak wodny: umiejscowiony w polu niezadrukowanym - popiersie młodzieńca

Ze zbiorów Macieja Borowskiego

banknot 500 000 000 dinarów jugostowiańskich (YUR)

emisja 1993 r.

Pozycja w katalogu światowym: P-125a

Data emisji: 1993

W obiegu: 1993 – 09.1993

Wymiary: 72 x 150 mm

Numeracja: czerwona, siedmiocyfrowa:

AB 3935783

Awers: z lewej młoda dziewczyna w chustce, pośrodku monogram Banku Narodowego, kolorystyka: grafitowo-ciemnoczerwona

Rewers: budynek Wydziału Rolnictwa w Belgradzie, kolorystyka: grafitowo-liliowa

Drukarnia: Zavod za Izradu Novčanica i Kovanog, Belgrade (Jugostawia) – ZINKB

Autor: D. Andrić, N. Hrvanović, P. Medecijan, R. Obradović

Znak wodny: umiejscowiony w polu niezadrukowanym – popiersie młodej dziewczyny w chustce

Ze zbiorów Macieja Borowskiego

banknot 1 000 000 000 dinarów jugostawiańskich (YUR)

emisja 1993 r.

Pozycja w katalogu światowym: P-126a

Data emisji: 1993

W obiegu: 1993 - 09.1993

Wymiary: 82 x 178 mm

Numeracja: czerwona, siedmiocyfrowa:
AA 4400187

Awers: z lewej młoda dziewczyna,
pośrodku monogram Banku Narodowego,
kolorystyka: czerwono-fioletowo-
szaroniebiesko-pomarańczowa

Rewers: budynek Parlamentu w Belgradzie,
kolorystyka: czerwono-pomarańczowo-
szaroniebieska

Drukarnia: Zavod za Izradu Novčanica
i Kovanog, Belgrade (Jugostawia) - ZINKB

Autor: D. Andrić, Damjanovski, S. Hlasni,
R. Obradović

Znak wodny: umiejscowiony w polu
niezadrukowanym - popiersie młodej
dziewczyny

Ze zbiorów Macieja Borowskiego

banknot 10 000 000 000 dinarów jugosłowiańskich (YUR)

emisja 1993 r.

Pozycja w katalogu światowym: P-127a

Data emisji: 1993

W obiegu: 1993 - 09.1993

Wymiary: 78 x 162 mm

Numeracja: czerwona, siedmiocyfrowa:
AA 6197717

Awers: z lewej Nikola Tesla, pośrodku monogram Banku Narodowego, kolorystyka: grafitowo-fioletowo-różowa

Rewers: transformator wysokiej częstotliwości, kolorystyka: fioletowo-różowa

Drukarnia: Zavod za Izradu Novčanica i Kovanog, Belgrade (Jugostawia) - ZINKB

Autor: D. Andrić, P. Medecijan, R. Obradović

Znak wodny: umiejscowiony w polu niezadrukowanym - popiersie Nikoli Tesli

Ze zbiorów Macieja Borowskiego

banknot 5000 dinarów jugosłowiańskich (YUO)

emisja 1993 r.

Pozycja w katalogu światowym: P-128a

Data emisji: 1993

W obiegu: 10.1993 – 12.1993

Wymiary: 76 x 158 mm

Numeracja: czerwona, siedmiocyfrowa:
AC 1628779

Awers: z lewej Nikola Tesla, pośrodku monogram Banku Narodowego, kolorystyka: pomarańczowobrazowa i oliwkowozielona

Rewers: Muzeum Tesli, kolorystyka: pomarańczowobrazowa i oliwkowozielona

Drukarnia: Zavod za Izradu Novčanica i Kovanog, Belgrade (Jugosławia) – ZINKB

Autor: D. Andrić, P. Medecijan, R. Obradović

Znak wodny: bieżący negatywowy, formy geometryczne składające się z linii i rombów

Ze zbiorów Macieja Borowskiego

banknot 10 000 dinarów jugosłowiańskich (YUO)

emisja 1993 r.

Pozycja w katalogu światowym: P-129a

Data emisji: 1993

W obiegu: 10.1993 – 12.1993

Wymiary: 78 x 162 mm

Numeracja: czerwona, siedmiocyfrowa:
AB 7837955

Awers: z lewej Vuk Stefanović Karadžić,
pośrodku monogram Banku Narodowego,
kolorystyka: szaro-zielono-oliwkowo-
pomarańczowa

Rewers: kościół ortodoksyjny, kolorystyka:
czarno-pomarańczowo-kremowa

Drukarnia: Zavod za Izradu Novčanica
i Kovanog, Belgrade (Jugosławia) – ZINKB

Autor: D. Andrić, A. Dimitrijević, P. Medecijan,
S. Hlasni

Znak wodny: bieżący negatywowo, formy
geometryczne składające się z linii
i rombów

Ze zbiorów Macieja Borowskiego

banknot 50 000 dinarów jugosłowiańskich (YUO)

emisja 1993 r.

Pozycja w katalogu światowym: P-130a

Data emisji: 1993

W obiegu: 10.1993 – 12.1993

Wymiary: 66 x 137 mm

Numeracja: czerwona, siedmiocyfrowa:
AC 7789686

Awers: z lewej Petar II Petrović Njegoš
– prawosławny biskup Czarnogóry,
pośrodku monogram Banku Narodowego,
kolorystyka: fioletowo-różowo-
turkusowa

Rewers: zabudowania klasztorne
w Cetinje, kolorystyka: fioletowo-różowo-
jasnoniebieska

Drukarnia: Zavod za Izradu Novčanica
i Kovanog, Belgrade (Jugosławia) – ZINKB

Autor: D. Andrić, D. Matić, D. Petrović,
S. Hlasni, T. Perić

Znak wodny: bieżący negatywowo, formy
geometryczne składające się z linii
i rombów

Ze zbiorów Macieja Borowskiego

banknot 500 000 dinarów jugosłowiańskich (YUO)

emisja 1993 r.

Pozycja w katalogu światowym: P-131a

Data emisji: 1993

W obiegu: 10.1993 – 12.1993

Wymiary: 68 x 142 mm

Numeracja: czerwona, siedmiocyfrowa:
AA 4392070

Awers: z lewej Dositej Obradović, pośrodku monogram Banku Narodowego, kolorystyka: zielono-pomarańczowa

Rewers: Klasztor Hopovo, kolorystyka: zielono-pomarańczowa

Drukarnia: Zavod za Izradu Novčanica i Kovanog, Belgrade (Jugosławia) – ZINKB

Autor: D. Andrić, N. Hrvanović, D. Petrović, S. Hlasni, P. Medecijan

Znak wodny: bieżący negatywowy, formy geometryczne składające się z linii i rombów

Ze zbiorów Macieja Borowskiego

banknot 5 000 000 dinarów jugosłowiańskich (YUO)

emisja 1993 r.

Pozycja w katalogu światowym: P-1B2a

Data emisji: 1993

W obiegu: 10.1993 – 12.1993

Wymiary: 70 x 147 mm

Numeracja: czerwona, siedmiocyfrowa:
AB 2209656

Awers: z lewej Jerzy Czarny – Karadjordij Petrović, pośrodku monogram Banku Narodowego, kolorystyka: brązowo-pomarańczowo-oliwkowo-morska

Rewers: kościół ortodoksyjny, kolorystyka: brązowo-pomarańczowo-morska

Drukarnia: Zavod za Izradu Novčanica i Kovanog, Belgrade (Jugosławia) – ZINKB

Autor: D. Andrić, S. Hlasni, T. Perić

Znak wodny: bieżący negatywowy, formy geometryczne składające się z linii i rombów

Ze zbiorów Macieja Borowskiego

banknot 50 000 000 dinarów jugosłowiańskich (YUO)

emisja 1993 r.

Pozycja w katalogu światowym: P-133a

Data emisji: 1993

W obiegu: 10.1993 - 12.1993

Wymiary: 71 x 150 mm

Numeracja: czerwona, siedmiocyfrowa:
AB 1838716

Awers: z lewej Mihajlo Pupin, pośrodku monogram Banku Narodowego, kolorystyka: czerwono-niebiesko-fioletowo-pomarańczowa

Rewers: budynek Centrali Telefonicznej, kolorystyka: czerwono-fioletowo-pomarańczowa

Drukarnia: Zavod za Izradu Novčanica i Kovanog, Belgrade (Jugostawia) - ZINKB

Autor: D. Andrić, N. Hrvanović, D. Matić, S. Hlasni, T. Perić

Znak wodny: bieżący negatywowy, formy geometryczne składające się z linii i rombów

Ze zbiorów Macieja Borowskiego

banknot 500 000 000 dinarów jugosłowiańskich (YUO)

emisja 1993 r.

Pozycja w katalogu światowym: P-134a

Data emisji: 1993

W obiegu: 10.1993 – 12.1993

Wymiary: 65 x 139 mm

Numeracja: czerwona, siedmiocyfrowa:
AA 2081963

Awers: z lewej Jovan Cvijić, pośrodku monogram Banku Narodowego, kolorystyka: fioletowo-morsko-różowo-pomarańczowa

Rewers: budynek Uniwersytetu, kolorystyka: fioletowo-pomarańczowo-morska

Drukarnia: Zavod za Izradu Novčanica i Kovanog, Belgrade (Jugosławia) – ZINKB

Autor: D. Andrić, P. Medecijan, R. Obradović

Znak wodny: bieżący negatywowy, formy geometryczne składające się z linii i rombów

Ze zbiorów Macieja Borowskiego

banknot 5 000 000 000 dinarów jugosłowiańskich (YUO)

emisja 1993 r.

Pozycja w katalogu światowym: P-135a

Data emisji: 1993

W obiegu: 10.1993 - 12.1993

Wymiary: 68 x 142 mm

Numeracja: czerwona, siedmiocyfrowa:
AA 7751148

Awers: z lewej Georgije „Đura” Jakšić,
pośrodku monogram Banku Narodowego,
kolorystyka: oliwkowo-zielono-
pomarańczowa

Rewers: klasztor Vrazcevnitza,
kolorystyka: oliwkowo-pomarańczowo-
żółta

Drukarnia: Zavod za Izradu Novčanica
i Kovanog, Belgrade (Jugostawia) - ZINKB

Autor: D. Andrić, N. Hrvanović, S. Hlasni,
T. Perić

Znak wodny: bieżący negatywowy, formy
geometryczne składające się z linii
i rombów

Ze zbiorów Macieja Borowskiego

banknot 50 000 000 000 dinarów jugosłowiańskich (YUO)

emisja 1993 r.

Pozycja w katalogu światowym: P-136a

Data emisji: 1993

W obiegu: 10.1993 – 12.1993

Wymiary: 70 x 146 mm

Numeracja: czerwona, siedmiocyfrowa:
AA 8793018

Awers: z lewej serbski książę Milan I Obrenović, pośrodku monogram Banku Narodowego, kolorystyka: brązowo-szaro-pomarańczowo-czerwono-niebieska

Rewers: willa M. Oberenovića, kolorystyka: brązowo-pomarańczowo-różowo-niebieska

Drukarnia: Zavod za Izradu Novčanica i Kovanog, Belgrade (Jugosławia) – ZINKB

Autor: D. Andrić, N. Hrvanović, S. Hlasni, T. Perić

Znak wodny: bieżący negatywowo, formy geometryczne składające się z linii i rombów

Ze zbiorów Macieja Borowskiego

banknot 500 000 000 000 dinarów jugosłowiańskich (YUO)

emisja 1993 r.

Pozycja w katalogu światowym: P-137a

Data emisji: 1993

W obiegu: 10.1993 - 12.1993

Wymiary: 72 x 151 mm

Numeracja: czerwona, siedmiocyfrowa:
AA 5735183

Awers: z lewej Jovan Jovanović Zmaj,
pośrodku monogram Banku Narodowego,
kolorystyka: czerwono-pomarańczowo-
oliwkowo-morska

Rewers: budynek Biblioteki Narodowej,
kolorystyka: czerwono-oliwkowo-
morska

Drukarnia: Zavod za Izradu Novčanica
i Kovanog, Belgrade (Jugosławia) - ZINKB

Autor: D. Andrić, D. Matić, S. Hlasni, T. Perić

Znak wodny: bieżący negatywowy, formy
geometryczne składające się z linii
i rombów

Ze zbiorów Macieja Borowskiego

Hiperinflacja w Zimbabwe – rolniczy kraj z problemami gospodarczymi

Karolina Dyjas
Dział Papiernictwa
w Muzeum Papiernictwa

Kryzys, który doprowadził do zjawiska hiperinflacji w pierwszej dekadzie XXI w. w tym afrykańskim państwie, miał swoje korzenie w walkach o niepodległość toczonych w latach 70. XX w., zwieńczonych proklamowaniem niepodległości 18 kwietnia 1980 r. W latach 90. w młodym państwie nałożyły się na siebie kilka niekorzystnych czynników, które osłabiły kraj gospodarczo. Po pierwsze rząd rozpoczął wypłatę potężnych rekompensat i emerytur uczestnikom walk o niepodległość, które nie były uwzględnione w budżecie. Stanowiły one 3 % PKB z 1997 r. Po drugie zaczęto wdrażać reformę rolną, która polegała na przymusowym wywłaszczaniu komercyjnych wielkoobszarowych farm z rąk białych rolników i oddaniu ich w ramach nacjonalizacji w ręce czarnej większości, nieposiadającej odpowiedniego doświadczenia w prowadzeniu gospodarstw. Dodatkowo ten rolniczy kraj dotknięty dwie poważne susze w 1992 i 1995 r. Pierwsza z nich zniszczyła 71% procent zbóż, uderzając w główny filar gospodarki Zimbabwe. Państwo zaangażowało się także militarnie w kampanię w Demokratycznej Republice Konga, której nie przewidziano w budżecie. Budżetowe braki na wypłatę odszkodowań, jak i wykup ziemi od komercyjnych farmerów, wywołały panikę wśród inwestorów spowodowaną obawą o utratę stabilności finansowej przez rząd Zimbabwe.

Doprowadziło to do odpływu zagranicznego kapitału, krachu na rynkach wewnętrznych i wyczerpania rezerw walutowych u progu nowego milenium. Władze zaczęły dodruk pieniędzy na pokrycie deficytu, inicjując proces staczania się Zimbabwe w hiperinflację.

W listopadzie 2008 r. ceny w Zimbabwe podwajały się co 1,3 dnia (31,2 godziny). Była to druga najwyższa inflacja w historii, zaraz po węgierskiej. W 2015 r. zapadła decyzja o wycofaniu z obiegu dolara Zimbabwe na rzecz dolara amerykańskiego.

Banknoty zaprezentowane w katalogu pochodzą z emisji z 2007 i 2008 r., która obejmowała rekordowe nominaty, z 100 000 000 000 000 dolarów Zimbabwe włącznie.

banknot 1 dolar Zimbabwe (ZWR)

emisja 2007 r.

Pozycja w katalogu światowym: P-65

Data emisji: 2007

W obiegu: 01.08.2008 - 12.04.2009

Wymiary: 68 x 134 mm

Numeracja: czerwona i czarna,
siedmiocyfrowa: AB 5040582

Awers: z prawej strony bliżej środka
- formacja skalna w Chiremba, druk
w kolorze grafitowo-fioletowym

Rewers: w kwadratowych polach po
bokach - wodospad Wiktorii i bawół
afrykański, druk w kolorze grafitowo-
fioletowym

Drukarnia: Giesecke & Devrient (Niemcy)
- G&D

Znak wodny: umiejscowiony, figurka
przedstawiająca siedzącego ptaka
(symbol Zimbabwe) i nominał liczbowo

Ze zbiorów Macieja Borowskiego

banknot 5 dolarów Zimbabwe (ZWR)

emisja 2007 r.

Pozycja w katalogu światowym: P-66

Data emisji: 2007

W obiegu: 01.08.2008 – 12.04.2009

Wymiary: 68 x 139 mm

Numeracja: czerwona i czarna,
siedmiocyfrowa: AA 0375798

Awers: z prawej strony bliżej środka
– formacja skalna w Chiremba, druk
w kolorze ciemnobrązowym, poddruk
w kolorze brązowo-zielonym

Rewers: w kwadratowych polach po
bokach – tama i słoń, druk w kolorze
brązowo-zielonym

Drukarnia: Giesecke & Devrient (Niemcy)
– G&D

Znak wodny: umiejscowiony, figurka
przedstawiająca siedzącego ptaka
(symbol Zimbabwe) i nominał liczbowo

Ze zbiorów Macieja Borowskiego

banknot 10 dolarów Zimbabwe (ZWR)

emisja 2007 r.

Pozycja w katalogu światowym: P-67

Data emisji: 2007

W obiegu: 01.08.2008 - 12.04.2009

Wymiary: 70 x 142 mm

Numeracja: czerwona i czarna,
siedmiocyfrowa: AA 2966820

Awers: z prawej strony bliżej środka
- formacja skalna w Chiremba, druk
w kolorze zielonym, poddruk w kolorze
zielono-niebieskim

Rewers: w kwadratowych polach po
bokach - traktor na polu i silosy zbożowe,
druk w kolorze zielonym, poddruk
w kolorze zielono-niebieskim

Drukarnia: Giesecke & Devrient (Niemcy)
- G&D

Znak wodny: umiejscowiony, figurka
przedstawiająca siedzącego ptaka
(symbol Zimbabwe) i nominał liczbowo

Ze zbiorów Macieja Borowskiego

banknot 20 dolarów Zimbabwe (ZWR)

emisja 2007 r.

Pozycja w katalogu światowym: P-68

Data emisji: 2007

W obiegu: 01.08.2008 – 12.04.2009

Wymiary: 74 x 145 mm

Numeracja: czerwona i czarna,
siedmiocyfrowa: AF 6655069

Awers: z prawej strony bliżej środka
– formacja skalna w Chiremba, druk
w kolorze bordowo-czerwonym, poddruk
w kolorze czerwono-pomarańczowym

Rewers: w kwadratowych polach po
bokach – hałdy zboża i górnik przy pracy,
druk w kolorze bordowo-czerwonym,
poddruk w kolorze czerwono-
pomarańczowym

Drukarnia: Giesecke & Devrient (Niemcy)
– G&D

Znak wodny: umiejscowiony, figurka
przedstawiająca siedzącego ptaka
(symbol Zimbabwe) i nominał liczbowo

Ze zbiorów Macieja Borowskiego

banknot 100 dolarów Zimbabwe (ZWR)

emisja 2007 r.

Pozycja w katalogu światowym: P-69

Data emisji: 2007

W obiegu: 01.08.2008 - 12.04.2009

Wymiary: 74 x 148 mm

Numeracja: czerwona i czarna,
siedmiocyfrowa: AA 8272930

Awers: z prawej strony bliżej środka
- formacja skalna w Chiremba, druk
w kolorze ciemnoniebieskim, poddruk
w kolorze jasnoniebiesko-zielonym

Rewers: w kwadratowych polach
po bokach - palmy i kompleks ruin
Wielkie Zimbabwe, druk w kolorze
ciemnoniebieskim, poddruk w kolorze
jasnoniebiesko-zielonym

Drukarnia: Giesecke & Devrient (Niemcy)
- G&D

Znak wodny: umiejscowiony, figurka
przedstawiająca siedzącego ptaka
(symbol Zimbabwe) i nominał liczbowo

Ze zbiorów Macieja Borowskiego

banknot 500 dolarów Zimbabwe (ZWR)

emisja 2007 r.

Pozycja w katalogu światowym: P-70

Data emisji: 2007

W obiegu: 01.08.2008 – 12.04.2009

Wymiary: 76 x 151 mm

Numeracja: czerwona i czarna,
siedmiocyfrowa: AA 9208998

Awers: z prawej strony bliżej środka
– formacja skalna w Chiremba, druk
w kolorze fioletowym, poddruk w kolorze
różowym

Rewers: w kwadratowych polach po
bokach – dojarnia krów i bydło na
pastwisku, druk w kolorze fioletowym,
poddruk w kolorze różowobłękitnym

Drukarnia: Giesecke & Devrient (Niemcy)
– G&D

Znak wodny: umiejscowiony, figurka
przedstawiająca siedzącego ptaka
(symbol Zimbabwe) i nominał liczbowo

Ze zbiorów Macieja Borowskiego

banknot 1000 dolarów Zimbabwe (ZWR)

emisja 2007 r.

Pozycja w katalogu światowym: P-71

Data emisji: 2007

W obiegu: 01.08.2008 - 12.04.2009

Wymiary: 78 x 157 mm

Numeracja: czerwona i czarna,
siedmiocyfrowa: AB 7415146

Awers: z prawej strony bliżej środka

- formacja skalna w Chiremba, druk w kolorze brązowo-czerwonym, poddruk w kolorze jasnozielono-pomarańczowym

Rewers: w kwadratowych polach

- po bokach - budynek Parlamentu i nowoczesny, przeszklony budynek, druk w kolorze brązowo-czerwonym, poddruk w kolorze jasnozielono-pomarańczowym

Drukarnia: Giesecke & Devrient (Niemcy)
- G&D

Znak wodny: umiejscowiony, figurka przedstawiająca siedzącego ptaka (symbol Zimbabwe) i nominał liczbowo

Ze zbiorów Macieja Borowskiego

banknot 10 000 dolarów Zimbabwe (ZWR)

emisja 2008 r.

Pozycja w katalogu światowym: P-72

Data emisji: 2008

W obiegu: 29.09.2008 - 12.04.2009

Wymiary: 77 x 154 mm

Numeracja: czerwona i czarna,
siedmiocyfrowa: AA 3174365

Awers: z prawej strony bliżej środka
- formacja skalna w Chiremba, druk
w kolorze brązowym, poddruk w kolorze
fioletowo-zielonym

Rewers: w kwadratowych polach po
bokach - kombajn i traktor, druk
w kolorze brązowym, poddruk w kolorze
fioletowo-zielonym

Drukarnia: Fidelity Printers and Refiners
Harare (Zimbabwe) - FPR

Znak wodny: umiejscowiony, figurka
przedstawiająca siedzącego ptaka
(symbol Zimbabwe) i nominał liczbowo

Ze zbiorów Macieja Borowskiego

banknot 20 000 dolarów Zimbabwe (ZWR)

emisja 2008 r.

Pozycja w katalogu światowym: P-73a

Data emisji: 2008

W obiegu: 29.09.2008 - 12.04.2009

Wymiary: 73 x 149 mm

Numeracja: czerwona i czarna,
siedmiocyfrowa: AA 9562894

Awers: z prawej strony bliżej środka
- formacja skalna w Chiremba, druk
w kolorze brązowym, poddruk w kolorze
jasnozielonym i czerwonym

Rewers: w kwadratowych polach po
bokach - wodospad Wiktorii i tama, druk
w kolorze brązowym, poddruk w kolorze
jasnozielonym i czerwonym

Drukarnia: Fidelity Printers and Refiners
Harare (Zimbabwe) - FPR

Znak wodny: brak

Ze zbiorów Macieja Borowskiego

banknot 50 000 dolarów Zimbabwe (ZWR)

emisja 2008 r.

Pozycja w katalogu światowym: P-74a

Data emisji: 2008

W obiegu: 13.10.2008 - 12.04.2009

Wymiary: 73 x 149 mm

Numeracja: czerwona i czarna,
siedmiocyfrowa: AA 2926407

Awers: z prawej strony bliżej środka
- formacja skalna w Chiremba, druk
w kolorze zielonym, poddruk w kolorze
czerwono-różowo-żółtym

Rewers: w kwadratowych polach po
bokach - traktor na polu i górnik przy
pracy, druk w kolorze zielonym, poddruk
w kolorze czerwono-różowo-żółtym

Drukarnia: Fidelity Printers and Refiners
Harare (Zimbabwe) - FPR

Znak wodny: brak

Ze zbiorów Macieja Borowskiego

banknot 100 000 dolarów Zimbabwe (ZWR)

emisja 2008 r.

Pozycja w katalogu światowym: P-75

Data emisji: 2008

W obiegu: 05.11.2008 – 12.04.2009

Wymiary: 74 x 148 mm

Numeracja: czerwona i czarna,
siedmiocyfrowa: AA 0234533

Awers: z prawej strony bliżej środka
– formacja skalna w Chiremba, druk
w kolorze fioletowo-niebieskim, poddruk
w kolorze niebiesko-czerwonym

Rewers: w kwadratowych polach po
bokach – bawół i stoń, druk w kolorze
fioletowo-niebieskim, poddruk w kolorze
niebiesko-czerwonym

Drukarnia: Fidelity Printers and Refiners
Harare (Zimbabwe) – FPR

Znak wodny: brak

Ze zbiorów Macieja Borowskiego

banknot 500 000 dolarów Zimbabwe (ZWR)

emisja 2008 r.

Pozycja w katalogu światowym: P-76a

Data emisji: 2008

W obiegu: 05.11.2008 - 12.04.2009

Wymiary: 74 x 148 mm

Numeracja: czerwona i czarna, siedmiocyfrowa: AA 6024834

Awers: z prawej strony bliżej środka – formacja skalna w Chiremba, druk w kolorze ciemnooliwkowym, poddruk w kolorze jasnozielonym

Rewers: w kwadratowych polach po bokach – palmy i dojarnia krów, druk w kolorze ciemnooliwkowym, poddruk w kolorze jasnozielonym

Drukarnia: Fidelity Printers and Refiners Harare (Zimbabwe) – FPR

Znak wodny: brak

Ze zbiorów Macieja Borowskiego

banknot 1 000 000 dolarów Zimbabwe (ZWR)

emisja 2008 r.

Pozycja w katalogu światowym: P-77

Data emisji: 2008

W obiegu: 05.11.2008 - 12.04.2009

Wymiary: 78 x 154 mm

Numeracja: czerwona i czarna,
siedmiocyfrowa: AA 7945892

Awers: z prawej strony bliżej środka
- formacja skalna w Chiremba, druk
w kolorze niebieskim, poddruk w kolorze
jasnozielonym

Rewers: w kwadratowych polach
po bokach - kompleks ruin Wielkie
Zimbabwe i bydło na pastwisku, druk
w kolorze niebieskim, poddruk w kolorze
jasnozielonym

Drukarnia: Fidelity Printers and Refiners
Harare (Zimbabwe) - FPR

Znak wodny: brak

Ze zbiorów Macieja Borowskiego

banknot 10 000 000 dolarów Zimbabwe (ZWR)

emisja 2008 r.

Pozycja w katalogu światowym: P-78

Data emisji: 2008

W obiegu: 03.12.2008 - 12.04.2009

Wymiary: 72 x 148 mm

Numeracja: czerwona i czarna,
siedmiocyfrowa: AA 0289647

Awers: z prawej strony bliżej środka
- formacja skalna w Chimbera, druk
w kolorze niebiesko-fioletowym, poddruk
w kolorze brązowo-różowym

Rewers: w kwadratowych polach po
bokach - budynek Parlamentu i kompleks
ruin Wielkie Zimbabwe, druk w kolorze
niebiesko-fioletowym, poddruk w kolorze
różowo-niebiesko-zielonym

Drukarnia: Fidelity Printers and Refiners
Harare (Zimbabwe) - FPR

Znak wodny: brak

Ze zbiorów Macieja Borowskiego

banknot 50 000 000 dolarów Zimbabwe (ZWR)

emisja 2008 r.

Pozycja w katalogu światowym: P-79

Data emisji: 2008

W obiegu: 03.12.2008 - 12.04.2009

Wymiary: 73 x 148 mm

Numeracja: czerwona i czarna,
siedmiocyfrowa: AA 0365823

Awers: z prawej strony bliżej środka
- formacja skalna w Chiremba, druk
w kolorze ciemnozielonym, poddruk
w kolorze niebiesko-zielonym

Rewers: w kwadratowych polach
po bokach - bawół i kompleks ruin
Wielkie Zimbabwe, druk w kolorze
ciemnozielonym, poddruk w kolorze
niebiesko-zielonym

Drukarnia: Fidelity Printers and Refiners
Harare (Zimbabwe) - FPR

Znak wodny: brak

Ze zbiorów Macieja Borowskiego

banknot 100 000 000 dolarów Zimbabwe (ZWR)

emisja 2008 r.

Pozycja w katalogu światowym: P-80

Data emisji: 2008

W obiegu: 03.12.2008 - 12.04.2009

Wymiary: 74 x 148 mm

Numeracja: czerwona i czarna,
siedmiocyfrowa: AA 5419298

Awers: z prawej strony bliżej środka
- formacja skalna w Chiremba, druk
w kolorze czerwonym, poddruk w kolorze
jasnozielonym

Rewers: w kwadratowych polach po
bokach - hałdy zboża i silosy zbożowe,
druk w kolorze czerwonym, poddruk
w kolorze jasnozielonym

Drukarnia: Fidelity Printers and Refiners
Harare (Zimbabwe) - FPR

Znak wodny: brak

Ze zbiorów Macieja Borowskiego

banknot 200 000 000 dolarów Zimbabwe (ZWR)

emisja 2008 r.

Pozycja w katalogu światowym: P-81

Data emisji: 2008

W obiegu: 05.12.2008 - 12.04.2009

Wymiary: 74 x 148 mm

Numeracja: czerwona i czarna,
siedmiocyfrowa: AA 4329769

Awers: z prawej strony bliżej środka
- formacja skalna w Chiremba, druk
w kolorze brązowym, poddruk w kolorze
jasnozielonym

Rewers: w kwadratowych polach po
bokach - budynek Parlamentu i pomnik
bohaterów, druk w kolorze brązowym,
poddruk w kolorze jasnozielonym

Drukarnia: Fidelity Printers and Refiners
Harare (Zimbabwe) - FPR

Znak wodny: brak

Ze zbiorów Macieja Borowskiego

banknot 500 000 000 dolarów Zimbabwe (ZWR)

emisja 2008 r.

Pozycja w katalogu światowym: P-82

Data emisji: 2008

W obiegu: 12.12.2008 - 12.04.2009

Wymiary: 74 x 148 mm

Numeracja: czerwona i czarna,
siedmiocyfrowa: AA 9535850

Awers: z prawej strony bliżej środka
- formacja skalna w Chiremba, druk
w kolorze fioletowym, poddruk w kolorze
jasno-zielononiebieskim

Rewers: w kwadratowych polach
po bokach - dojarnia krów i górnik
przy pracy, druk w kolorze
fioletowym, poddruk w kolorze jasno-
zielononiebieskim

Drukarnia: Fidelity Printers and Refiners
Harare (Zimbabwe) - FPR

Znak wodny: brak

Ze zbiorów Macieja Borowskiego

banknot 1 000 000 000 dolarów Zimbabwe (ZWR)

emisja 2008 r.

Pozycja w katalogu światowym: P-83

Data emisji: 2008

W obiegu: 19.12.2008 - 12.04.2009

Wymiary: 74 x 148 mm

Numeracja: czerwona i czarna,
siedmiocyfrowa: AA 6019954

Awers: z prawej strony bliżej środka
- formacja skalna w Chiremba, druk
w kolorze ciemnozielonym, poddruk
w kolorze jasnozielonym

Rewers: w kwadratowych polach po
bokach - palmy i słoń, druk w kolorze
ciemnozielonym, poddruk w kolorze
jasnozielonym

Drukarnia: Fidelity Printers and Refiners
Harare (Zimbabwe) - FPR

Znak wodny: brak

Ze zbiorów Macieja Borowskiego

banknot 5 000 000 000 dolarów Zimbabwe (ZWR)

emisja 2008 r.

Pozycja w katalogu światowym: P-84

Data emisji: 2008

W obiegu: 19.12.2008 - 12.04.2009

Wymiary: 74 x 148 mm

Numeracja: czerwona i czarna,
siedmiocyfrowa: AA 3199050

Awers: z prawej strony bliżej środka
- formacja skalna w Chiremba, druk
w kolorze brązowym, poddruk w kolorze
błękitno-fioletowym

Rewers: w kwadratowych polach po
bokach - traktor na polu i dojarnia krów,
druk w kolorze brązowym, poddruk
w kolorze błękitno-fioletowym

Drukarnia: Fidelity Printers and Refiners
Harare (Zimbabwe) - FPR

Znak wodny: brak

Ze zbiorów Macieja Borowskiego

banknot 10 000 000 000 dolarów Zimbabwe (ZWR)

emisja 2008 r.

Pozycja w katalogu światowym: P-85

Data emisji: 2008

W obiegu: 19.12.2008 - 12.04.2009

Wymiary: 74 x 148 mm

Numeracja: czerwona i czarna,
siedmiocyfrowa: AA 3902578

Awers: z prawej strony bliżej środka
- formacja skalna w Chiremba, druk
w kolorze niebieskim, poddruk w kolorze
beżowo-zielonym

Rewers: w kwadratowych polach po
bokach - tama i górnik przy pracy, druk
w kolorze niebieskim, poddruk w kolorze
beżowo-zielonym

Drukarnia: Fidelity Printers and Refiners
Harare (Zimbabwe) - FPR

Znak wodny: brak

Ze zbiorów Macieja Borowskiego

banknot 20 000 000 000 dolarów Zimbabwe (ZWR)

emisja 2008 r.

Pozycja w katalogu światowym: P-86

Data emisji: 2008

W obiegu: 2008 – 12.04.2009

Wymiary: 74 x 148 mm

Numeracja: czerwona i czarna,
siedmiocyfrowa: AA 7371601

Awers: z prawej strony bliżej środka
– formacja skalna w Chiremba, druk
w kolorze zielonym, poddruk w kolorze
jasnopomarańczowym

Rewers: w kwadratowych polach
po bokach – kompleks ruin Wielkie
Zimbabwe i palmy, druk w kolorze
zielonym, poddruk w kolorze
jasnopomarańczowym

Drukarnia: Fidelity Printers and Refiners
Harare (Zimbabwe) – FPR

Znak wodny: brak

Ze zbiorów Macieja Borowskiego

banknot 50 000 000 000 dolarów Zimbabwe (ZWR)

emisja 2008 r.

Pozycja w katalogu światowym: P-87

Data emisji: 2008

W obiegu: 2008 - 12.04.2009

Wymiary: 74 x 148 mm

Numeracja: czerwona i czarna,
siedmiocyfrowa: AA 8694901

Awers: z prawej strony bliżej środka
- formacja skalna w Chiremba, druk
w kolorze brązowo-czerwonym, poddruk
w kolorze jasnozielonym

Rewers: w kwadratowych polach
po bokach - kompleks ruin Wielkie
Zimbabwe i nowoczesny, przeszklony
budynek, druk w kolorze brązowo-
czerwonym, poddruk w kolorze
jasnozielonym

Drukarnia: Fidelity Printers and Refiners
Harare (Zimbabwe) - FPR

Znak wodny: brak

Ze zbiorów Macieja Borowskiego

banknot 10 000 000 000 000 dolarów Zimbabwe (ZWR)

emisja 2008 r.

Pozycja w katalogu światowym: P-88

Data emisji: 2008

W obiegu: 2008 - 12.04.2009

Wymiary: 74 x 148 mm

Numeracja: czerwona i czarna, siedmiocyfrowa: AA 4038838

Awers: z prawej strony bliżej środka - formacja skalna w Chiremba, druk w kolorze zielonym, poddruk w kolorze jasnozielonym

Rewers: w kwadratowych polach po bokach - nowoczesny, przeszklony budynek i kompleks ruin Wielkie Zimbabwe, druk w kolorze zielonym, poddruk w kolorze jasnozielonofioletowym

Drukarnia: Fidelity Printers and Refiners Harare (Zimbabwe) - FPR

Znak wodny: brak

Ze zbiorów Macieja Borowskiego

banknot 20 000 000 000 000 dolarów Zimbabwe (ZWR)

emisja 2008 r.

Pozycja w katalogu światowym: P-89a

Data emisji: 2008

W obiegu: 2008 - 12.04.2009

Wymiary: 74 x 148 mm

Numeracja: czerwona i czarna,
siedmiocyfrowa: AA 0355998

Awers: z prawej strony bliżej środka
- formacja skalna w Chiremba, druk
w kolorze czerwono-brązowym, poddruk
w kolorze jasnoniebieskim

Rewers: w kwadratowych polach
po bokach - górnik przy pracy
i silosy zbożowe, druk w kolorze
czerwono-brązowym, poddruk w kolorze
jasnoniebieskim

Drukarnia: Fidelity Printers and Refiners
Harare (Zimbabwe) - FPR

Znak wodny: brak

Ze zbiorów Macieja Borowskiego

banknot 50 000 000 000 000 dolarów Zimbabwe (ZWR)

emisja 2008 r.

Pozycja w katalogu światowym: P-90

Data emisji: 2008

W obiegu: 2008 - 12.04.2009

Wymiary: 74 x 147 mm

Numeracja: czerwona i czarna,
siedmiocyfrowa: AA 2951134

Awers: z prawej strony bliżej środka
- formacja skalna w Chiremba, druk
w kolorze ciemnografitowym, poddruk
w kolorze zielonym

Rewers: w kwadratowych polach po
bokach - tama i słoń, druk druk w kolorze
ciemnografitowym, poddruk w kolorze
zielonym

Drukarnia: Fidelity Printers and Refiners
Harare (Zimbabwe) - FPR

Znak wodny: brak

Ze zbiorów Macieja Borowskiego

banknot 100 000 000 000 000 dolarów Zimbabwe (ZWR)

emisja 2008 r.

Pozycja w katalogu światowym: P-91

Data emisji: 2008

W obiegu: 2008 - 12.04.2009

Wymiary: 74 x 148 mm

Numeracja: czerwona i czarna,
siedmiocyfrowa: AA 0042305

Awers: z prawej strony bliżej środka
- formacja skalna w Chiremba, druk
w kolorze niebieskim, poddruk w kolorze
jasnopomarańczowym

Rewers: w kwadratowych polach po
bokach - wodospad Wiktorii i bawół, druk
w kolorze niebieskim, poddruk w kolorze
jasnopomarańczowym

Drukarnia: Fidelity Printers and Refiners
Harare (Zimbabwe) - FPR

Znak wodny: brak

Ze zbiorów Macieja Borowskiego

Numizmaty w zbiorach Muzeum Papiernictwa

W zbiorach Muzeum Papiernictwa w Dusznikach-Zdroju znajduje się wiele kolekcji dokumentujących nie tylko dzieje młynów i fabryk papieru, ale również świadczących o znaczeniu papieru dla rozwoju cywilizacji. Do drugiej grupy należy zbiór papierowych środków płatniczych, który w ostatnich latach posiada dla Muzeum szczególne znaczenie.

Banknoty, bilety skarbowe czy pieniądze zastępcze, jako że ich nośnikiem jest papier, do zbiorów były przyjmowane już w pierwszych latach działalności placówki. Na początku ubiegłej dekady, w związku z decyzją o utworzeniu w Muzeum ekspozycji prezentującej polskie banknoty, rozpoczęto systemową budowę kolekcji pieniędzy papierowych.

W latach 2015-2017, dzięki dotacjom Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz Samorządu Województwa Dolnośląskiego, zakupiono do zbiorów kolekcję polskich banknotów emitowanych od czasów insurekcji kościuszkowskiej do czasów współczesnych. Zbiór ten został poszerzony dzięki przekazowi Narodowego Banku

Pieniądz zastępczy Dusznik-Zdroju z 1921 r. (zbiory Muzeum Papiernictwa sygn.: MD 926/12 AH)

Polskiego oraz wspinałomyślności wielu prywatnych darczyńców. W 2019 r. Wałbrzyska Delegatura Dolnośląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków przekazała do Muzeum w depozyt zbiór złożony z ok. 60 banknotów i monet, pochodzący ze znaleziska dokonanego w jednym z dolnośląskich kościołów. W 2020 r. dotacja Narodowe-

go Instytutu Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów pozwoliła na zakup jednego z najcenniejszych polskich biletów skarbowych – 1000 zł z insurekcji kościuszkowskiej, a w 2021 r. dzięki dotacjom NIMOS i Samorządu Województwa Dolnośląskiego do zbiorów Muzeum trafił zbiór banknotów czeskosłowackich i czeskich. W ciągu ostatnich kilku miesięcy z zbiorach zagościł zbiór „banknotów” pamiątkowych. Jednym z takich okazów jest wyemitowany przez Muzeum Papiernictwa „banknot” o nominale 0 euro z widokiem dusznickiego młyna papierniczego.

Licząca obecnie ponad 1200 pozycji kolekcja papierowych numizmatów jest niezwykle cenna dla Muzeum Papiernictwa, nie tylko z powodu podłoża na którym zostały wyprodukowane. Historyczne banknoty pozwalają na realizację licznych programów wystawienniczych, edukacyjnych i naukowych, tworzonych we współpracy z Oddziałem Okręgowym we Wrocławiu Narodowego Banku Polskiego oraz Polską Wytwórnią Papierów Wartościowych S.A. W ciągu ostatnich pięciu lat, oprócz stałej ekspozycji pt. „Polski pieniądz papierowy”, Muzeum zrealizowało sześć wystaw czasowych, konferencję naukową oraz wiele prelekcji i wykładów, w których banknoty odgrywały główną rolę.

Zamierzeniem Muzeum jest dalsze uzupełnianie zbioru polskich i zagranicznych banknotów, biletów skarbowych, pieniędzy zastępczych oraz numizmatów nie będących środkami płatniczymi, np. „banknotów” reklamowych czy pamiątkowych.

Bilet skarbowy 1000 złp z 1794 r. (zbiory Muzeum Papiernictwa sygn.: MD 812 N)

Skarb z Lutomerza a inflacja w Niemczech w latach 20. XX w.	5	1 000 000 marek 09.08.1923	41	0,5 marki polskiej 1920	72
50 marek 1919	6	1 000 000 marek 09.08.1923	42	5000 marek polskich 1920	73
10 marek 1920	7	2 000 000 marek 09.08.1923	43	10 000 marek polskich 1922	74
1 marka 1920	8	2 000 000 marek 09.08.1923	44	50 000 marek polskich 1922	75
2 marki 01.03.1920	9	5 000 000 marek 20.08.1923	45	250 000 marek polskich 1923	76
2 marki 01.03.1920	10	10 000 000 marek 22.08.1923	46	100 000 marek polskich 1923	77
50 marek 1920	11	100 000 000 marek 22.08.1923	47	500 000 marek polskich 1923	78
100 marek 1920	12	20 000 000 marek 01.09.1923	48	1 000 000 marek polskich 1923	79
10 000 marek 1922	13	50 000 000 marek 01.09.1923	49	5 000 000 marek polskich 1923	80
500 marek 27.03.1922	14	500 000 000 marek 01.09.1923	50	10 000 000 marek polskich 1923	81
500 marek 07.07.1922	15	1 000 000 000 marek 1923/przestemplowany	51	50 000 000 marek polskich 1923	82
100 marek 04.08.1922	16	z banknotu 1000 marek 15.12.1922	51	100 000 000 marek polskich 1923	83
1 marka 1922	17	5 000 000 000 marek 10.09.1923	52		
2 marki 1922	18	50 000 000 000 marek 10.10.1923	53	Hiperinflacja na Węgrzech	
1000 marek 1922	19	5 000 000 000 marek 20.10.1923	54	- dramatyczny rekord	84
5000 marek 16.09.1922	20	500 000 000 000 marek 26.10.1923	55	10 000 pengő 1945	85
5000 marek 19.11.1922	21	arkusz z 21 nierozciętymi banknotami		100 000 pengő 1945	86
50 000 marek 1922	22	10 000 marek z 1922 ze skarbu		10 000 000 pengő (10 ⁷ pengő) 1945	87
50000 marek 02.12.1922	23	z Lutomerza	56	100 000 000 pengő (10 ⁸ pengő) 1946	88
1000 marek 15.12.1922	24	arkusz z 24 nierozciętymi banknotami		1 000 000 000 pengő (10 ⁹ pengő) 1946	89
100 000 marek 01.02.1923	25	50 000 marek z 1922 ze skarbu		10 000 milpengő (10 ¹⁰ pengő) 1946	90
20 000 marek 20.02.1923	26	z Lutomerza	57	100 000 milpengő (10 ¹¹ pengő) 1946	91
1 000 000 marek 1923	27	Hiperinflacja w Polsce w okresie		1 000 000 milpengő (10 ¹² pengő) 1946	92
500 000 marek 01.05.1923	28	międzywojennym	58	10 000 000 milpengő (10 ¹³ pengő) 1946	93
5 000 000 marek 01.06.1923	29	500 marek polskich 15.01.1919	59	100 000 000 milpengő (10 ¹⁴ pengő) 1946	94
2 000 000 marek 23.07.1923	30	100 marek polskich 15.02.1919	60	1 000 000 000 milpengő (10 ¹⁵ pengő) 1946	95
100 000 marek 25.07.1923	31	1 marka polska 17.05.1919	61	10 000 b. pengő (10 ¹⁶ pengő) 1946	96
500 000 marek 25.07.1923	32	5 marek polskich 17.05.1919	62	100 000 b. pengő (10 ¹⁷ pengő) 1946	97
1 000 000 marek 25.07.1923	33	20 marek polskich 17.05.1919	63	1 000 000 b. pengő (10 ¹⁸ pengő) 1946	98
1 milion marek 25.07.1923	34	1000 marek polskich 17.05.1919	64	10 000 000 b. pengő (10 ¹⁹ pengő) 1946	98
5 000 000 marek 25.07.1923	35	1 marka polska 23.08.1919	65	100 000 000 b. pengő (10 ²⁰ pengő) 1946	99
10 000 000 marek 25.07.1923	36	5 marek polskich 23.08.1919	66	Projekt 1 000 000 000 b. pengő	
20 000 000 marek 25.07.1923	37	10 marek polskich 23.08.1919	67	(10 ²¹ pengő) 1946	99
50 000 000 marek 25.07.1923	38	20 marek polskich 23.08.1919	68	Inflacja w Polsce po II wojnie światowej	100
50 000 marek 09.08.1923	39	100 marek polskich 23.08.1919	69	500 złotych 1974	101
200 000 marek 09.08.1923	40	500 marek polskich 23.08.1919	70	100 złotych 1975	102
		1000 marek polskich 23.08.1919	71		

50 złotych 1975	103	50 000 000 dinarów jugosłowiańskich 1993 (YUR)	131	1000 dolarów Zimbabwe 2007-2008 (ZWR)	153
1000 złotych 1975	104	100 000 000 dinarów jugosłowiańskich 1993 (YUR)	132	10 000 dolarów Zimbabwe 2008 (ZWR) . .	154
200 złotych 1976	105	500 000 000 dinarów jugosłowiańskich 1993 (YUR)	133	20 000 dolarów Zimbabwe 2008 (ZWR) .	155
2000 złotych 1977	106	1 000 000 000 dinarów jugosłowiańskich 1993 (YUR)	134	50 000 dolarów Zimbabwe 2008 (ZWR)	156
10 złotych 1982	107	10 000 000 000 dinarów jugosłowiańskich 1993 (YUR)	135	100 000 dolarów Zimbabwe 2008 (ZWR)	157
20 złotych 1982	108	5000 dinarów jugosłowiańskich 1993 (YUO)	136	500 000 dolarów Zimbabwe 2008 (ZWR)	158
5000 złotych 1982	109	10 000 dinarów jugosłowiańskich 1993 (YUO)	137	1 000 000 dolarów Zimbabwe 2008 (ZWR)	159
10 000 złotych 1987	110	50 000 dinarów jugosłowiańskich 1993 (YUO)	138	10 000 000 dolarów Zimbabwe 2008 (ZWR)	160
20 000 złotych 1989	111	500 000 dinarów jugosłowiańskich 1993 (YUO)	139	50 000 000 dolarów Zimbabwe 2008 (ZWR)	161
50 000 złotych 1989	112	5 000 000 dinarów jugosłowiańskich 1993 (YUO)	140	100 000 000 dolarów Zimbabwe 2008 (ZWR)	162
200 000 złotych 1989	113	50 000 000 dinarów jugosłowiańskich 1993 (YUO)	141	200 000 000 dolarów Zimbabwe 2008 (ZWR)	163
100 000 złotych 1990	114	500 000 000 dinarów jugosłowiańskich 1993 (YUO)	142	500 000 000 dolarów Zimbabwe 2008 (ZWR)	164
500 000 złotych 1990	115	5 000 000 000 dinarów jugosłowiańskich 1993 (YUO)	143	1 000 000 000 dolarów Zimbabwe 2008 (ZWR)	165
1 000 000 złotych 1991	116	50 000 000 000 dinarów jugosłowiańskich 1993 (YUO)	144	5 000 000 000 dolarów Zimbabwe 2008 (ZWR)	166
2 000 000 złotych 1992	117	500 000 000 000 dinarów jugosłowiańskich 1993 (YUO)	145	10 000 000 000 dolarów Zimbabwe 2008 (ZWR)	167
Projekt 5 000 000 złotych 1995	118			20 000 000 000 dolarów Zimbabwe 2008 (ZWR)	168
Hiperinflacja towarzysząca upadkowi Jugosławii	119	Hiperinflacja w Zimbabwe - rolniczy kraj z problemami gospodarczymi	146	50 000 000 000 dolarów Zimbabwe 2008 (ZWR)	169
100 dinarów jugosłowiańskich 1992 (YUR)	120	1 dolar Zimbabwe 2007-2008 (ZWR)	147	10 000 000 000 000 dolarów Zimbabwe 2008 (ZWR)	170
500 dinarów 1992	121	5 dolarów Zimbabwe 2007-2008 (ZWR) . .	148	20 000 000 000 000 dolarów Zimbabwe 2008 (ZWR)	171
1000 dinarów 1992	122	10 dolarów Zimbabwe 2007-2008 (ZWR) .	149	50 000 000 000 000 dolarów Zimbabwe 2008 (ZWR)	172
5000 dinarów jugosłowiańskich 1992 (YUR)	123	20 dolarów Zimbabwe 2007-2008 (ZWR)	150	100 000 000 000 000 dolarów Zimbabwe 2008 (ZWR)	173
10 000 dinarów jugosłowiańskich 1992 (YUR)	124	100 dolarów Zimbabwe 2007-2008 (ZWR)	151		
50 000 dinarów jugosłowiańskich 1992 (YUR)	125	500 dolarów Zimbabwe 2007-2008 (ZWR)	152		
100 000 dinarów jugosłowiańskich 1993 (YUR)	126				
500 000 dinarów jugosłowiańskich 1993 (YUR)	127				
1 000 000 dinarów jugosłowiańskich 1993 (YUR)	128				
5 000 000 dinarów jugosłowiańskich 1993 (YUR)	129				
10 000 000 dinarów jugosłowiańskich 1993 (YUR)	130				

Punkt odbioru pieniędzy w Reichsbank w Berlinie, październik 1923 r.
[Bundesarchiv, Bild 183-R1215-506]

1. Czapliński W., Galos A., Korta W., *Historia Niemiec*, Wrocław-Warszawa-Kraków 1990
2. Jezierski A., Leszczyńska C., *Historia gospodarcza Polski*, Warszawa 2003
3. Miłczak C., *Banknoty polskie i wzory*, T I, Warszawa 2012
4. Miłczak C., *Banknoty polskie i wzory*, T II, Warszawa 2012
5. Skodlarski J., *Zarys historii gospodarczej Polski*, Warszawa 2005
6. *Standard Catalog of World Paper Money, General Issues, 1368-1960*, red. Cuhaj G. S., USA 2012
7. *Standard Catalog of World Paper Money, Modern Issues, 1961- Present*, red. Cuhaj G. S., USA 2013
8. Rosenberg H., Grabowski H. L., *Die deutschen Banknoten ab 1871*, Regenstauf 2015
9. Inflacja, <https://www.nbportal.pl/wiedza/prezentacje/inflacja>
10. Roczne wskaźniki cen towarów i usług konsumpcyjnych od 1950 roku, GUS, <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ceny-handel/wskazniki-cen/wskazniki-cen-towarow-i-uslug-konsumpcyjnych-pot-inflacja-roczne-wskazniki-cen-towarow-i-uslug-konsumpcyjnych/>
11. <http://www.rogershermansociety.org/yugoslavia.htm>

Wstęp	3
Maciej Borowski	4
Skarb z Lutomerza a inflacja w Niemczech w latach 20. XX w.	5
Hiperinflacja w Polsce w okresie międzywojennym	58
Hiperinflacja na Węgrzech - dramatyczny rekord	84
Inflacja w Polsce po II wojnie światowej	100
Hiperinflacja towarzysząca upadkowi Jugosławii	119
Hiperinflacja w Zimbabwie - rolniczy kraj z problemami gospodarczymi	146
Numizmaty w zbiorach Muzeum Papiernictwa	174
Spis banknotów	176
Bibliografia	179

Kościół pw. Matki Bożej Częstochowskiej w Lutomerzu

Muzeum Papiernictwa
w Dusznikach-Zdroju

**DOLNY
ŚLĄSK**

INSTYTUCJA KULTURY
SAMORZĄDU
WOJEWÓDZTWA
DOLNOŚLĄSKIEGO

ISBN 978-83-60990-61-2